

FORM

Časopis studenata Grafičkog inženjerstva i dizajna
NOVEMBAR 2012
BROJ 8

**KAKO O(P)STATI
NA PUTU PROMENA?
UVEK NOVO ALI
DOBRO POZNATO
ADOBE CS6**

REČ UREDNIKA

Uvodnu reč sam od početka doživljavala kao prostor u časopisu u kom mogu da vam prenesem deo atmosfere u kojoj je časopis nastao. Bez obzira na to da li je u pitanju opis situacije u kojoj se uredništvo nalazi ili razlaganje problema koji nas je mučio, važno je da vas, na neki način, uputimo u neki segment izrade časopisa.

Atmosfera u timu je, duboko verujem, ono ključno što daje pečat svakom broju. Zato se razlikuju jedan od drugoga. Nije to ni drugačiji sadržaj članaka, ni drugi dizajn, ni drugačiji font.

Nije ništa od toga pojedinačno, ali je sve to zajedno pomešano sa energijom ljudi koja je unela jedinstvenu boju celom konceptu.

Atmosfera je ovog puta znatno drugačija od prethodnih. Ozbiljna, ali dovoljno detinjasta. Poslovni smo, ali više nego ikada vickasti. Organizovani, ali i spremni na menjanje

planova u poslednjem trenutku. Pre svega pozitivni i puni entuzijazma. Naime, jedna od nas je postala neraskidivo vezana za minijaturno biće koje euforično vrišti, presmešno se kikoće, ponekad plače, uvek traži pažnju, često pokazuje ljubav, a ponekad i zube (dva, za sada) i zna da kaže mama. Ova veza je dovoljno jaka da bude fleksibilna, ali i dovoljno važna da jasno postavi prioritete i granice. Zato će tu jednu od nas od sledećeg broja zameniti jedna druga od nas. Zato će Forma, uverena sam, dobiti novi pečat, opet karakterističan za datu atmosferu u datom trenutku među GRID-om danim ljudima.

Ja jedva čekam da vidim osveženje, a ako i neko od vas ima želju da svojom idejom i energijom doprinese novoj formi...Forme... javite se što pre, to bolje, na mail: grid.forma@gmail.com

Dajana Marjanović

Zahvaljujemo se na ogromnom strpljenju i pomoći Ivani Tomić, Irmu Puškarević i naravno Vladimiru Zoriću.

Saradnici na ovom broju:

Ana Gebeješ
Blagoje Bulajić
Bogdan Bogdanović
Bojan Banjanin
Boris Rabasović
Branko Lojanić
Goran Bogunović
Darjan Jurinčić
Darko Vukosavljev
Dragan Malić
Edvin Demendi Talo
Emeše Turu

Ivana Tomić
Irma Puškarević
Jelena Vladušić
Jovana Vučetić
Jovana Jelovac
Lazar Damjanov
Miroslav Apostolović
Neda Milić
Pavle Bobić
Rastko Milošević
Stefan Đurđević

FORMA

Časopis studenata Grafičkog inženjerstva
i dizajna
Novembar 2012.
Broj 8

IMPRESSUM

Urednik časopisa
Dajana Marjanović

Redakcija
Lena Đunisijević
Olga Glumac
Radomir Mitrić
Staša Bugarski

Tehnički urednik/
dizajn
Ivan Radumilo

Tehnički saradnik/
obrada fotografija
Nenad Perić

Ilustracije na
naslovnoj strani
Stevan Đaković

Lektori
Hana Stevanović
Branka Malenica
Radmila Biga
Jovanka Lučić

Izdaje i štampa
Fakultet tehničkih nauka
Grafičko inženjerstvo i dizajn
Trg Dositeja Obradovića 6
Novi Sad

Tiraž: 500 primeraka
Štampano na:
KBA Rapida 75

CIP -Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
378.18:65.2(497.113 Novi Sad)
FORMA:časopis studenata grafičkog inženjerstva i dizajna
/urednik Dajana Marjanović. - 2006, br1-.-Novi Sad :
Fakultet tehničkih nauka,
Grafičko inženjerstvo i dizajn, 2006.-.-ilustr.; 30cm
Dva puta godišnje.
ISSN 1452-5380
COBISS.SR-ID 213659143

SADRŽAJ

TEHNOLOGIJE

Kako o(p)stati na putu promena...4
Ekotermalne štamparske ploče...8
Nova GRID foto oprema...11

DEŠAVANJA

Drupa 2012, iz ugla studenta...12
Grafima 2012...14
Koje je boje vaša boja?...15
Grafijada / PDP...16

SOFTVER

Korak dalje uz Adobe CS6...18
Formina škola...23

DOSLOVCE

Fontovi velikih brendova...26
Futurizam...28

DIZAJN

Dušan Petričić...30
Uvek novo, ali dobro poznato...32
Agencija Magnum...34
Multifunkcionalni nameštaj...36

PORTFOLIO

PREDSTAVLJAMO

Laza kao sav normalan svet...42
IdeJA?...44

NEFORMALNO

Kreativna zarada...46
Umetnost vandalizma...48
Preporučujemo...50

KAKO O[P]STATI NA PUTU PROMENA?

Ivana Tomić Foto: GRID arhiva

» „Pogledaj iza sebe. Kako ćeš inače znati koliko daleko si stigao?” Reči nepoznatog autora prolazile su mi kroz glavu kada sam sređujući stare fajlove naišla na folder sa zaboravljenim fotografijama. Zakopana pod nazivom „fax n stuff” gledala su me poznata lica, mlađa i u nekom promenjenom okruženju. Moja prva poseta GRID simpozijumu i instalacija *Performe* 2006. godine, fotografije snimljene krišom, „da nas profesori ne vide”, sa predavanja i vežbi koje su se održavale u učionicama na mestu gde je danas laboratorija GRIDa, grupne fotografije ispred današnjeg Grafičkog centra i niz drugih. Puno lepih uspomena i jak osećaj kako se toliko toga promenilo za manje od jedne decenije...

Od osnivanja departmana za Grafičko inženjerstvo i dizajn proteklo je svega 13 godina. Za to vreme, zahvaljujući ljudima koji su tu od samog početka, urađeno je veoma mnogo. Od smjera koji u začetku nije imao čak ni svoje prostorije, došlo se do departmana koji poseduje sopstvenu laboratoriju sa kompletnom opremom za štampu (jednom od najmodernijih u zemlji i regionu), par savremenih računarskih učionica, mernu laboratoriju i prostorije za naučne radnike. Danas je departman za Grafičko inženjerstvo i dizajn jedna od najbolje opremljenih obrazovnih institucija ove vrste, kako u našoj zemlji tako i šire.

OSAVREMENJIVANJE LABORATORIJE GRAFIČKOG CENTRA

Prostorije u kojima se danas nalazi GRID Grafički centar izgrađene su 2004. godine i od tada se konstantno proširuju i popunjavaju mašinama i opremom za pripremu štampe, štampu i završnu grafičku obradu. Od 2005. u okviru laboratorije centra su *Nyloprint CW22X30* i *Nyloflex Combi FI Super*, mašine na kojima se u okviru vežbi iz predmeta Štamparske forme izrađuju forme za flekso štampu. Već naredne godine laboratorija dobija svoju prvu štamparsku mašinu, *Performu 74*, donaciju firme KBA, kao i *Horizon* mašinu za savijanje B2 formata, *Horizon BQ-270* liniju za povezivanje lepljenjem i nož firme *Perfecta*. Cilj rukovodstva departmana i firmi koje su donirale svoju opremu bio je da od Grafičkog centra stvore prostor u kome bi studenti departmana i svi zainteresovani iz privrede mogli da se na najbolji mogući način obuče za praktičan rad u grafičkoj struci. Čini se da je stavljanje akcenta na praktičan rad donelo veoma dobre rezultate, a dostupnost moderne opreme i otvorenost stručnog kadra u komunikaciji razlog su što se većina studenata smera odlučuje da obaveznu praksu u toku studija obavi upravo u okviru laboratorije GRID-a.

Opremanje i konstantno osavremenjivanje Grafičkog centra nastavilo se i narednih godina, pa tako 2010. godine *Performa 74* biva zamenjena

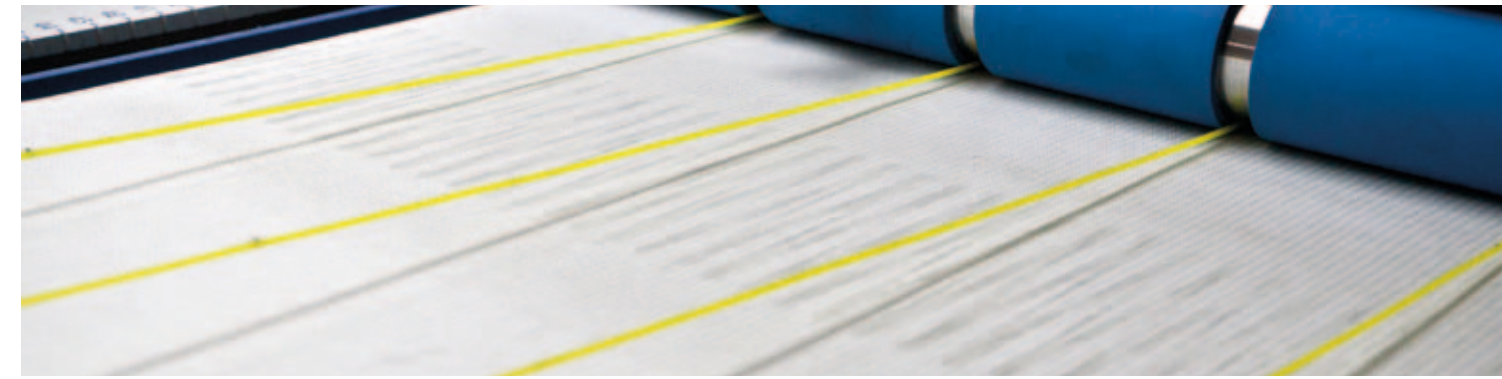
» *Rapida 75* može se pohvaliti povećanom automatizacijom gotovo svih bitnih kontrola

naprednijom naslednicom iz kategorije tabačnih ofset mašina, *KBA Rapida 75*. Za razliku od svoje predhodnice, *Rapida 75* može se pohvaliti povećanom automatizacijom gotovo svih bitnih kontrola (automatska promena formata papira, automatska denzitometrijska kontrola nanosa boje, automatsko pozicioniranje palete papira na ulagajućem uređaju i sl.), kao i petim štamparskim agregatom i jedinicom za lakiranje sa kombinovanom sušarom. Za dve godine rada ova sjajna mašina odlično se pokazala u praksi, a o kvalitetu otiska svedoči i ovaj broj Forme jer je štampan upravo na *Rapidi 75*.

Pored mašine za ofset štampu, u okviru laboratorije Grafičkog centra danas se nalaze i mašine za sito, tampon, kao i par mašina za digitalnu štampu. Praktičan rad iz predmeta Uvod u grafičke tehnologije i Tehnike štampe investiranjem u ove mašine zasigurno dobija na značaju, a ni predmeti poput Završne grafičke obrade i Fotografije nisu bili zanemareni jer je nabavljeno i niz mašina za završnu obradu (mašina

za sakupljanje *Horizon Collator VAC-100*, za povezivanje žicom *HOHNER Exact* i sl.) i kompletan foto studio.

Inženjerski pristup procesu štampe podrazumeva konstantnu kontrolu svih faza proizvodnje štampanih materijala, pa su stoga znatna sredstva uložena i u merne uređaje i opremu za kontrolu kvaliteta. Prvi denzitometri (*Vipdens 150* i *2000*), donirani 2003. godine od strane firme *Viptronic*, i danas se koriste u okviru vežbi iz predmeta Reprodukciona tehnika, a kako je kontrola štampe napredovala, nabavljani su i uređaji koji su mogli da odgovore novim zahtevima. Merna laboratorija departmana danas poseduje mikrometar, durometar, digitalni mikroskop za kontrolu štamparskih ploča (*TECHKON SpectroPlate*), uređaje za merenje hrapavosti (*TR200*) i sjaja (*GlossMaster* firme *Quality Imaging Products*), dva USB ručna mikroskopa za brzu i jednostavnu proveru štampanih otisaka, kao i UV metar za kontrolu intenziteta UV lampi. Od uređaja za merenje boja tu su kolorimetar i spektrokolorimetar firme *Datacolor*, spektro-denzitometar i dva spektrofotometra usmerenih geometrija merenja (*TECHKON SpectroDens Premium*, *Eye-One Pro*

i *Gretag Macbeth Spectrolino/Spectroscan*), kao i spektrofotometar difuzne geometrije (*HP 200*). U planu su i nabavke novih uređaja, kojima bi se ispratio trenutni trend kontrole kvaliteta štampe analizom slike.

Kako bi se obezbedili standardni uslovi posmatranja 2009. godine nabavljena je kabina za posmatranje

web materijala, elektronskih publikacija i sl., kao i precizniju kontrolu fajlova.

Drugog dana ovogodišnjeg GRID simpozijuma, koji će se održati 15. i 16. novembra u organizaciji departmana, biće održane prezentacije proizvoda firme *Dalim*, kao i radionica gde će se na studiji slučaja

radno mesto, naročito u grafičkoj struci. Zahtev za godinama radnog iskustva, vrlo čest u poslednje vreme, stavlja mlade ljude koji po završetku fakulteta traže posao u veoma tešku poziciju. Kroz dostupnost opreme i konstantno osavremenjivanje laboratorije Grafičkog centra i merne laboratorije rukovodstvo departmana teži da studentima da priliku da se obuče za rad u praksi i da steknu što širi dijapazon znanja koja će, po završetku studija, moći konkretno da upotrebe. Plan i program studija se menjaju u skladu sa zahtevima tržišta i trenutnim trendovima u grafičkoj industriji, a koncept konstantnog praćenja novih tehnologija ostvaruje se i kroz studijska putovanja, posete lokalnim i međunarodnim sajmovima, simpozijumima i konferencijama na kojima se predstavljaju nove ideje i inovacije.

Izvesno je da će ovakav pristup obrazovanju mladih kadrova doneti dobre rezultate u nekom narednom periodu, a nama ostaje da se i dalje trudimo da ostanemo u toku sa promenama i da sadašnjim i narednim generacijama studenata omogućimo što bolje uslove za sticanje znanja i lično napredovanje.

» Svi uređaji u mernoj laboratoriji GRIDa su na raspolaganju saradnicima i studentima departmana

firme *Ihara* (*Agile Radiant Controlled Light 5*). Septembra prošle godine investirano je i u monitor za ekranski probni prikaz (*EIZO CG241w*), a za probno otiskivanje tu je *ink-jet* štampač marke *Epson* (*Stylus Pro 7800*). Pored spomenutih uređaja u okviru merne laboratorije nalaze se i standardne test karte za kalibraciju i profilisanje ulaznih i izlaznih uređaja, kao i niz softvera kojima se ovi procesi omogućavaju.

Nakon ovogodišnje Drupe u vlasništvu GRID-a je i softverski RIP (*StudioRip 3 Workflow Edition*), donacija firme *StudioRIP UK Ltd*, kao i softverski paket *Enterprise Solution*, donacija firme *Dalim Software*. Nema sumnje da će ovi softveri unaprediti proces praktičnog i nastavnog rada na departmanu, jer omogućavaju bržu i interaktivniju komunikaciju svih učesnika u procesu produkcije štampanih proizvoda,

konkretnog proizvodnog procesa demonstrirati sve mogućnosti *Dalim Software* ES paketa. Radionica je otvorenog tipa, svi zainteresovani su više nego dobrodošli, a sve dodatne informacije možete pronaći na sajtu smeru.

Bitno je napomenuti da su svi uređaji, koji se nalaze u mernoj laboratoriji GRID-a, na raspolaganju ne samo saradnicima, već i studentima departmana za istraživački rad u procesu izrade diplomskih, master i naučnih radova. U Grafičkom centru svi potencijalni kupci i korisnici opreme koju posedujemo mogu nakon nabavke opreme izvršiti obuku svojih kadrova, a vrata centra otvorena su i studentima koji žele da, pored teorijskih, steknu i niz praktičnih znanja i dragoceno iskustvo. Verujem da je svima već jasno da „poznavanje jezika“ i „rad na računaru“ nije dovoljno za konkurisanje na bilo koje

EKOTERMALNE ŠTAMPARSKE PLOČE

1 Ana Gebejš

» Pitanje koje se, sa pravom i u imperativu, postavlja sve češće jeste: koliko je neki proizvod ili proces izrade istog štetan za okolinu? Pravo da se sve češće postavlja ovo pitanje, daje činjenica da je čovečanstvo zaneseno željom da proizvodi i stvara kapital zaboravilo na to da zagađenja, koja proces proizvodnje stvara, postepeno uništavaju našu planetu i život na njoj. Stoga, danas se sve više teži ka tome da se formiraju procesi proizvodnje i proizvodi koji će na navedeno pitanje moći da odgovore sa popularnim odgovorom: „Naš proizvod i naša tehnologija su ekološki prihvatljivi!“

Grafička industrija je jedna od industrija koja svoju funkcionalnost može da zahvali velikom broju hemikalija i hemijskih i fizičkih procesa koji se odvijaju u raznim fazama izrade grafičkog proizvoda. Ove hemikalije su manje ili više štetne za okolinu, ali direktno utiču i ugrožavaju život ljudi koji su u neposrednom kontaktu sa njima. Da bi se smanjila opasnost za čoveka i okolinu, grafička industrija je otpočela pronalaženje alternativnih rešenja izrade materijala koji ne zagađuju okruženje, kao i zamenu štetnih materijala manje štetnim.

„ULTRA BRZE“ MAGIČNE PLOČE

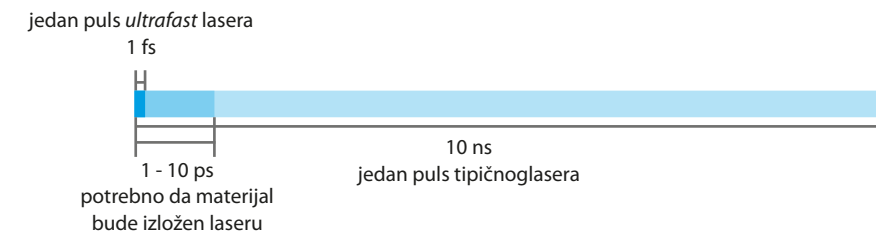
Osnovni element procesa izrade grafičkog proizvoda, element bez koga se on jednostavno ne bi ni mogao odvijati, jeste svakako štamparska forma, te nam stoga postaje jasna nužnost stvaranja procesa izrade ovog elementa koji

» „Izbacivanje“ hemije iz postupka izrade štamparskih formi «

će takođe biti ekološki prihvatljiv. Britanska kompanija JPI se sa svojim novim patentom tzv. *Miracle Plate* nalazi na dobrom putu da proces izrade štamparskih formi za ofset štampu prevede u proces koji ne koristi hemikalije i na taj način ne zagađuje okolinu. Ova kompanija je uspela da hidrofobnu površinu

aluminijum oksida fizički prevede u hidrofilnu osvetljavanjem iste tzv. ultra brzim (*ultrafast*) laserom, te ove ploče više nije potrebno oslojavati hidrofornim prevlakama već je dovoljno koristiti čist aluminijum oksid.

Ova tehnologija uzima u obzir dva veoma bitna faktora, a to su izvor svetla uz pomoć kojeg se vrši osvetljavanje ploče i mogućnost vlaženja materijala od kojeg je izrađena sama ploča. Pojednostavljeno rečeno, svaka štamparska ploča se sastoji iz dva osnovna dela, a to su: nosač i svetlosno osetljivi sloj (kopirni sloj). Nosač je najčešće aluminijum-oksidi (Al_2O_3), mada to može biti i papir ili polimer u zavisnosti od postupka štampe. Svetlosno osetljivi sloj može biti diazo jedinjenje, svetlosno osetljivi polimer (fotopolimer), srebrohalogenid (AgX) ili organski fotoprovodnik (OPC). Do momenta pronalaska termalne tehnologije za izradu štamparske forme, osnovni zadatak svetlosnog izvora je bio da osvetljavanjem ploče promeni rastvorljivost datog kopirnog sloja u razvijaju. Na ovaj način su se hemijskom reakcijom između razvijajuča i kopirnog sloja stvarali štampajuči i neštampajuči elementi. U zavisnosti od vrste kopirnog sloja korišćeni su i različiti svetlosni izvori odnosno laseri svetlosti različitih talasnih dužina. S obzirom na to da su diazo jedinjenja i fotopolimeri osetljivi na svetlost talasnih dužina između 280 i 450nm, a ove vrednosti leže u kratkotalasnom delu spektra, opseg osetljivosti ovih kopirnih slojeva je definisan kao UV.

Pronalaskom termalne tehnologije izrade štamparskih formi, koja je bila predstavljena u šestom broju ovog časopisa, napravljen je prvi korak ka „izbacivanju“ hemije iz postupka izrade štamparskih formi. Osnovna ideja termalne tehnologije je korišćenje termalne ablacije. Do termalne ablacije dolazi usled dejstva svetlosnog zraka lasera velike snage na površinski sloj termalnih ploča. Velika snaga infra crvenih lasera, talasne dužine 830nm, korišćenih za izradu štamparske forme biva apsorbirana od strane osvetljenog crnog kopirnog sloja uz stvaranje izuzetno velike količine toplote. Ova toplota izaziva isparavanje (ablaciju) materijala na mestu pogodnom svetlom i na taj način

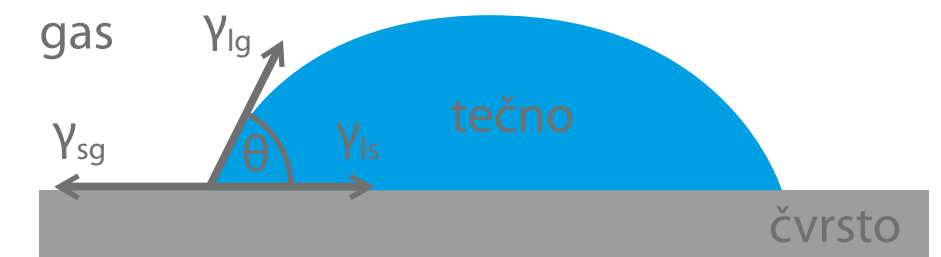
se bez upotrebe hemikalija za razvijanje stvaraju štampajuči i neštampajuči elementi. Fina prašina, koja se stvara kao rezultat procesa ablacije, odstranjuje se ispiranjem forme vodom. Iako za ovaj proces izrade štamparske forme nije potrebna hemija, ona je nužna u procesu izrade samih ploča. Ove ploče imaju nosač od aluminijum oksida, koji je oslojen hidrofornim polimernim slojem, a na tom sloju se nalazi još jedan crni polimerni sloj koji je oleofilan i ima ulogu primanja svetlosnog snopa, a nakon izrade forme on prima boju.

Kao što je gore navedeno, za osvetljavanje ploče *Miracle Plate* koristi se nova laserska tehnologija koja se

naziva *ultrafast*. Sam naziv ovih lasera, ultra brzi, objašnjava njihovu osnovnu karakteristiku, a to je izuzetno velika brzina pulsiranja. Puls ovih lasera traje svega desetak femtosekundi ($1fs = 10^{-15}s$). Da bi značaj ovih brojeva postao u potpunosti jasan, primetimo na slici iznad, da je za odvijanje termalnih reakcija u materijalu neophodno da isti bude izložen svetlosti minimum 1ps. Kada na to dodamo činjenicu da je i za odvijanje hemijskih reakcija potrebno bar isto toliko vremena, zaključujemo da *ultrafast* laseri osvetljavaju površinu materijala u znatno manjem vremenskom intervalu, te za odvijanje termalnih i/ili hemijskih reakcija jednostavno nema vremena. Međutim, velika snaga ovog lasera na površini materijala izaziva stvaranje plazme i na taj način fizički modifikuje površinu materijala. Ova fizička promena će površinu aluminijum oksida pretvoriti iz hidrofobne u hidrofilnu. Postupak stvaranja plazme na površini materijala pre nego što se stvori toplota na svetlom pogodnom mestu se naziva hladnom ablacijom.

KAKO HIDROFOBNA POVRŠINA POSTAJE HIDROFILNA?

Odgovor na pitanje kako je moguće hidrofobnost površine izmeniti bez dejstva hemikalija leži u Jungovoj jednačini, koja opisuje pojavu vlaženja. Vlaženje je sposobnost tečnosti da uspostavi kontakt sa čvrstom fazom, a u kojoj meri će ona vlažiti datu površinu to zavisi od sila koje se javljaju na granicama ovih faza. U ofset tehnici štampe ta tečnost je sredstvo za vlaženje, a čvrsta faza je u slučaju *Miracle Plate* ploča aluminijum oksid. Mera sposobnosti aluminijum oksida da

se kvazi sredstvom za vlaženje je kontaktni ugao (θ) i on je definisan sa međufaznim naponima koji se javljaju na granicama faza: Al_2O_3 - sredstvo za vlaženje (γ_{sl}); sredstvo za vlaženje - vazduh (γ_{lg}) i Al_2O_3 - vazduh (γ_{sg}).

Na osnovu slike moguće je izvesti Jungovu jednačinu koja glasi:

$$\gamma_{sg} = \gamma_{sl} + \gamma_{lg} \cos\theta$$

Ova jednačina je značajna jer omogućuje izračunavanje kontaktnog ugla (θ) koji direktno utiče na vlaženje. Što je kontaktni ugao manji to se čvrsta faza više vlaži datom tečnošću.

U osnovnom stanju površina aluminijum oksida je hidrofobna, a kontaktni ugao između nje i sredstva za vlaženje iznosi 70° . Međutim, nakon

osvetljavanja površine aluminijum oksida i nastajanja plazme dolazi do fizičke promene ove površine koja rezultira smanjenjem kontaktnog ugla sa navedenih 70° na 20° . Na ovaj način data površina prelazi u hidrofilni oblik i vlaži se sredstvom za vlaženje. Tako je hidrofilnost dobijena bez prisustva hemije. Bitno je naglasiti da je ova promena kontaktnog ugla privremena, zadržava se svega 12 sati pri atmosferskim uslovima, te se mora voditi računa o tome da se štampa izvrši u ovom vremenskom intervalu. To može učiniti ovu tehniku „nezgodnom“, ali sa druge strane otvara mogućnost ponovnog osvetljavanja i ponovne primene iste forme za neki drugi posao.

veći gore gore manja	kontaktni ugao vlaženje adhezivnost sl. pov. energija	manji bolje bolja veća
-------------------------------	--	---------------------------------

Dakle, tehnologija *Miracle Plate* podrazumeva tehnološku inovaciju u oblasti izrade štamparskih formi koja podrazumeva korišćenje neoslojene, nazrnčane i anodizirane ploče od aluminijuma kao osnovu za izradu štamparske forme za ofset štampu. Ova ploča se osvetljava *ultrafast* laserima koji fizički menjaju aluminijum oksid te on na mestu koji je pogodan zrakom ovog lasera

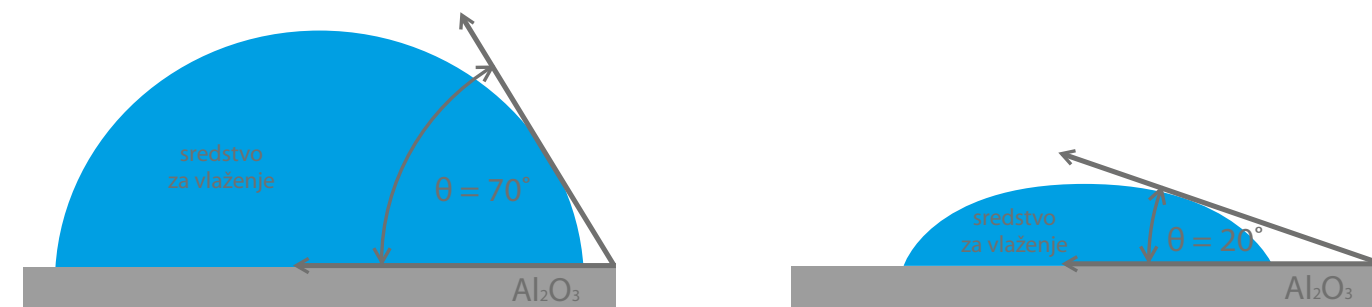
prelazi iz osnovnog hidrofobnog stanja u hidrofilno dajući na taj način površine koje su sposobne da prihvate sredstvo za vlaženje. Stoga zbog odsustva kopirnog sloja ovu ploču nije potrebno dodatno razvijati niti ispirati, već je ona nakon osvetljavanja spremna za štampu. Dobijena forma se može koristiti za štampu kao i svaka druga ofset štamparska forma, što znači da ne zahteva nikakav poseban papir, boju ili sredstvo za vlaženje kao ni specijalno održavanje u toku procesa štampe. Sa ovako nastalom štamparskom formom moguće je odštampati nekoliko hiljada otisaka, ali se tačna izdržljivost forme još ispituje. Nakon štampe, formu je

moгуće oprati standardnim sredstvima za pranje formi i nakon toga ona se može vratiti u osnovno, hidrofobno stanje na nekoliko načina. Na primer, moguće je formu izložiti standardnim atmosferskim uslovima u trajanju od jednog do dva dana ili je zagrevati pod određenom temperaturom nekoliko minuta. Ovako dobijenu ploču je moguće ponovo osvetliti i ponovo upotrebiti za štampu. JPI je uspeo da eksperimentalno dokaže mogućnost ponovne upotrebe ploče i do pet puta.

Pored svih navedenih pozitivnih strana ovih ploča kao što su, na prvom mestu, velike ekonomske i ekološke uštede, zatim ponovne upotrebe ove ploče, eliminacija svih hemikalija koje se koriste za oslojavanje ploča, organskih rastvarača kao i opreme koja je potrebna za izradu oslojenih ploča, neophodno je naglasiti da se javljaju i manji nedostaci ovih ploča, koje svakako otvaraju mogućnosti za nova istraživanja. Ti nedostaci su, na primer, velika cena lasera, pomenuti vek trajanja od 12 sati, kao i manji tehnički problem prilikom ponovne upotrebe ploče. Jednom primenjena ploča biva istegljena zbog montiranja na cilindar nosilac štamparske forme, te se njeno ponovno osvetljavanje otežava i može rezultirati odstupanjima u veličini rasterske tačke. Rešenje za ovaj problem bi moglo biti, na primer, korišćenje osvetljivača ploča sa cilindrom ili instaliranje sistema za osvetljavanje direktno unutar štamparskog agregata. Mnoge mašine danas imaju automatske sisteme za pranje ploča nakon štampe, tako da bi time mogao da se reši problem vraćanja forme u hidrofobno stanje, a nakon pet osvetljavanja bi se jednostavno ona mogla zameniti novom.

Ova tehnologija je u velikoj meri zaintrigirala grafičku industriju i otvorila nove vidike. Otvorena su nova pitanja i mogućnosti za istraživanja koja bi mogla rezultirati stvaranjem tehnologije koja će sa jedne strane dati kvalitetan otisak, a pri tome štiti čoveka i okruženje.

Prikaz kontaktnog ugla kod neosvetljene površine aluminijum oksida (levo) i kod osvetljene (desno)

NOVA! GRID FOTO OPREMA

Zadovoljstvo nam je da vam predstavimo novu studijsku opremu departmana uz jedan prigodan tekst. Potrudimo se da ovaj prikaz dugo očekivane opreme bude što pristupačniji, prvenstveno, za sve one koji prvi put imaju priliku da se susretnu sa ovom tematikom. Shodno tome, neformalno vam predstavljamo foto aparat *Canon 550D* od 18,7 megapiksela sa APS-C CMOS senzorom, sa kompletnom pratećom opremom koju čine stativ, blic glava, svetlosni okidači i drugi elementi. Komplet *Visico VE-150 softbox* opreme sa dve blic glave od 150W i dva *softbox*-a dimenzija 60x90cm je minimum koji zahteva svaki studio a koji dolazi uz

stativ za blic glave, *Light Stand LS-8008K, RH-012*. Takođe, život blic glava i foto aparata je nezamisliv bez svetlosnih okidača, te smo iz tog razloga obezbedili *Flash trigger Phottix-STRATO Canon-ove* okidače. Raspoložemo i sa asortimanom studijskih aksesoara, kao što su klapne za blic glavu, gelove u boji, stativ za aparat, dva bela kišobrana i mnoštvo pomagala koja naš studio održavaju na nivou.

Ovo nije jedina lepa vest koja će vas obradovati. Još jedna stiže iz kancelarije našeg tima sa predmeta Reprodukciona tehnika. Studenti narednih godina imaju priliku da se upoznaju sa svim tehničkim

mogućnostima koje studijska foto oprema pruža tokom snimanja kao i da upoznaju proces koji prati snimanje RAW formata, preko manipulacije fotografije u aplikaciji za obradu fotografije, do njene konačne pripreme za štampu. Ipak, ne bismo želeli da ovaj tekst pretvorimo u iscrpnu recenziju, kao što bi to mogli o, recimo, filmu *Hobit*... Prepustićemo vama da kreirate svoju sliku i napišete detaljni studijski foto esej uz pomoć malih GRID foto pomagala.

Tekst priredila: Irma Puškarević
Tipografske ilustracije: Nenad Dickov

DRUPA 2012. IZ UGLA STUDENTA

Edvin Demendi Talo Foto: GRID arhiva

» Drupa je najveći sajam grafičke opreme u svetu koji se tradicionalno održava svake četvrte godine u Dizeldorfu u Nemačkoj. U poseti sajmu, koji je ove godine održan od 3. do 16. maja, su bili i naši studenti predvođeni profesorima i asistentima departmana za Grafičko inženjerstvo i dizajn.

U četiri dana, koliko je trajala naša poseta sajmu, skoro da smo morali da trčimo da bismo obišli sve hale i stigli da vidimo što više. Izložbeni prostor sajma se prostire na više od 306 000 kvadratnih metara koji je organizovan u 18 hala. Pored dobro poznatih proizvođača grafičke opreme koji su imali bogate standove, moglo se naći pregršt manjih firmi.

Heidelberg, koji je jedna od kompanija koja je najduže prisutna na Drupi, je kao i ranijih godina imala najbogatiji štand u vidu cele hale, koji me je oduševio. Hala broj 1, u kojoj je firma Heidelberg izlagala, bila je osvetljena

crvenim svetlima i pokrivena crvenim tepisima koji su se prostirali između više desetina mašina koje su bile izložene. Konkurentske firme poput KBA i ManRoland-a su bile nešto skromnije sa svojim izložbenim prostorom. KBA je na sajmu predstavio, kao jednu od novina, i Rapidu 76 koja je naslednik mašine koja se trenutno nalazi u laboratoriji GRIDa, što mi je bilo posebno zanimljivo.

Od manje poznatih firmi za oko mi je zapala Landa. Landa se bavi izradom digitalnih štamparskih mašina zasnovanih na ink-jet tehnologiji, kod kojih se otisak formira na pokretnoj traci, gde se suši a potom se prenosi na papir. Pored vrlo inovativnog sistema za štampu, ove mašine su privukle pažnju svojim zanimljivim dizajnom koji, može se reći, postaje i trend. Sve više proizvođača počinje da koristi velike ekrane osjetljive na dodir, kao način interakcije sa mašinom. Landini sistemi potenciraju ovaj trend, koristeći panele dijagonale i do 3 metra, sa korisničkim okruženjem koje podseća na sci-fi filmove. Pored

ovakvih panela, javlja se i primena prenosivih tablet uređaja na kojima se operateru prikazuju najvažnije informacije o statusu posla, čak i sa više mašina. Na taj način jedan operater može da opslužuje više sistema i u svakom momentu vidi status posla na svakoj od mašina na kojoj radi.

Posle drugog dana obilaska sajma, uputio sam se i do malo udaljenijih hala, u kojima su se nalazila manje zvučna imena. U njima sam zatekao veliki broj azijskih firmi koje su svoje sisteme nudile i po često višestruko

» Sve više proizvođača počinje da koristi velike ekrane osjetljive na dodir «

nižim cenama od evropske konkurencije. Bilo je vrlo zanimljivo videti i ovakve mašine, s obzirom da je cena jedna od najbitnijih stavki pri izboru istih, te nam poznavanje alternativa poznatim brendovima može biti od koristi.

Kada saberem utiske, shvatam da imam premalo mesta u ovom broju da bih napisao sve što sam video i iskazao svoje oduševljenje sajmom, druženjem i gradom koji smo posetili. Drupa je iskustvo koje se definitivno ne može prepričati i koje svako od štampara i ljubitelja naše struke mora da doživi sam. Nadam se da

sam uspeo da vam prenesem makar mali deo atmosfere sa sajma i da vas zainteresujem da nam se pridružite na druženju na Drupi 2016.

GRAFIMA 2012

7 Rastko Milošević Foto: GRID arhiva

Ove godine, u periodu od 26. do 29. septembra, imali smo priliku da prisustvujemo Međunarodnom sajmu grafičke i papirne industrije, medija i komunikacija „Grafima“ kao izlagači, predstavnici Departmana za grafičko inženjerstvo i dizajn, i kao posetioci sa našim studentima.

Izlagači su, na najznačajnijoj međunarodnoj smotri u oblasti grafičke i papirne industrije u zemlji i regionu, pokazali jasan trend. Sve je zastupljenija digitalna, *ink-jet* štampa sa akcentom na štampačima različitih dimenzija štampe, dok je, između ostalog, ponuda uređaja sistema završne grafičke obrade bila vrlo skromna. Predstavnik koji prati, a možemo reći i predvodi pomenuti trend, istaknuta svetska kompanija u sferi informacionih tehnologija, *Hewlett-Packard*, specijalizovana za proizvodnju sistema i prateće opreme za štampu, računara, softvera i servera, izabrana je za ovogodišnjeg domaćina „Grafima“ 2012. Na njihovom izložbenom štandu predstavljena je lateks tehnologija digitalne štampe velikih formata, koja je uz *UV ink curabe* tehnologiju dominantna ponuda velikih i širokih formata štampe HP-a. Visoka rezolucija, kvalitet štampe, kao i pružanje ekološki najprihvatljivijeg rešenja na tržištu karakteristike su koje HP čine jednim od lidera štamparske opreme u segmentu štampe velikih formata.

Što se tiče štanda Departmana za grafičko inženjerstvo i dizajn, i ove godine je po svim kriterijumima bio daleko ispred konkurencije, u koju pre svega ulaze visoke škole i fakulteti

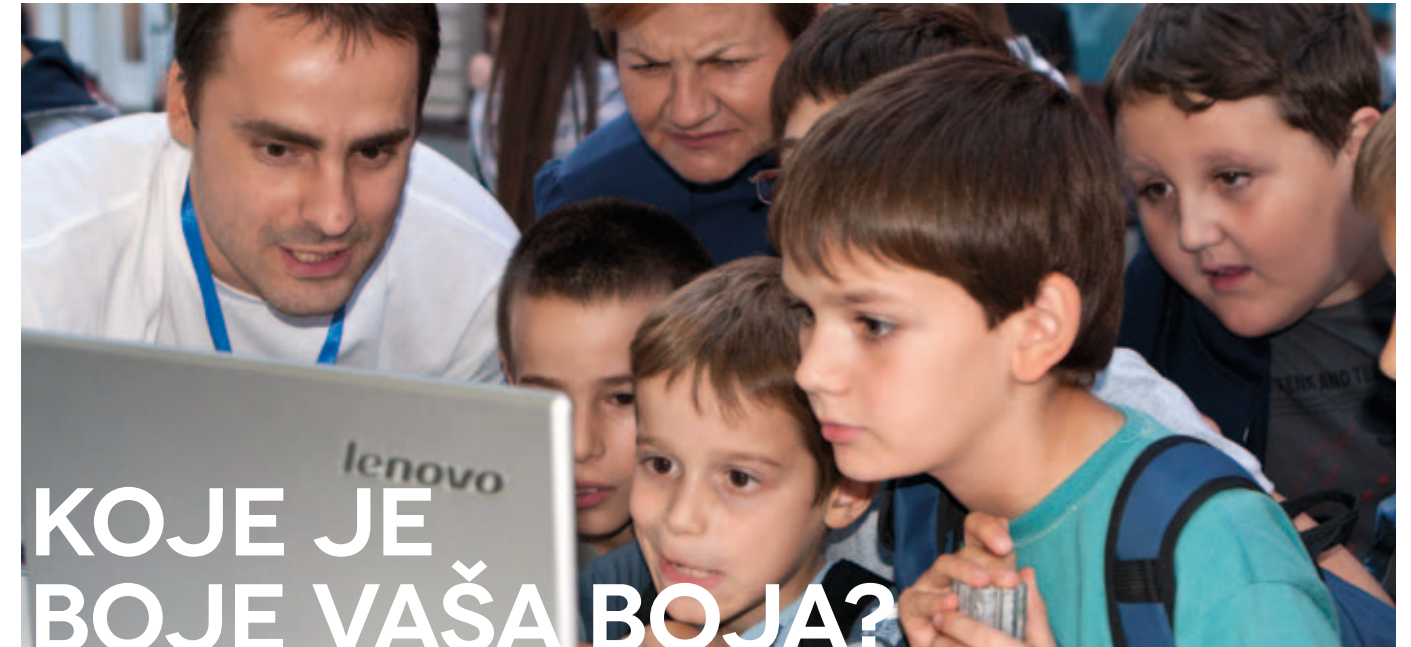
koji se bave istim ili sličnim oblastima kao i Departman GRID.

Pored uvida u trenutne privredne tokove i tendencije u grafičkoj industriji, u okviru sajma je organizovan i određen broj predavanja na kojima su naše kolege, doc. dr Igor Karlović, doc. dr Živko Pavlović i doc. dr Nemanja Kašiković prezentovali svoje radove. Ti radovi su, respektivno: „Savremene metode kontrole kvaliteta reprodukcije u grafičkoj industriji“, „Površinske karakteristike neštampajućih elemenata ofset štamparske forme u zavisnosti od tiraža“ i „Uticao nanosa boje na kvalitet otisaka tekstilnih materijala dobijenih *ink-jet* tehnikom štampe“.

Poznato je da izlaganje na sajamskim manifestacijama nema više isti značaj kao nekad. Razlog tome leži u višestrukim, ekonomski racionalnijim mogućnostima i vidovima savremene promocije delatnosti, pa

tako i u lakšoj komunikaciji sa potencijalnim klijentima, zbog čega ovakav vid promocije danas predstavlja više odraz prestiža. Uz to, treba napomenuti i to da trenutna globalna ekonomska situacija nije na zavidnom nivou. No, uprkos svemu navedenom, 34. „Grafima“ se može oceniti kao vrlo uspešna manifestacija, kako u organizacionom pogledu, tako i po sadržaju koji je pružila svojim posetiocima.

KOJE JE BOJE VAŠA BOJA?

GRID U „NOĆI ISTRAŽIVAČA“

7 Neda Milić Foto: GRID arhiva

Departman za grafičko inženjerstvo i dizajn aktivno je učestvovao u trećoj po redu manifestaciji „Noć istraživača“ u Novom Sadu koja je održana 28. septembra na Trgu slobode. Ovaj jednodnevni spektakl koji promovise nauku i naučnike na najzabavniji način, pokrenut je prvi put na evropskom nivou 2005. godine u okviru FP6 programa „Istraživači u Evropi 2005“, a od tada svake godine, poslednjeg petka u septembru, celu Evropu pogađa „istraživačka groznica“. Ove godine je manifestacija održana u 33 zemlje Evrope, u više od 200 gradova među kojima su bili i Novi Sad, Zrenjanin, Niš i Beograd. Cilj organizatora i ove godine je bila popularizacija nauke (ili takozvano „zaljublivanje u nauku“) pod lajtmotivom „Flertuj znalački“. Program manifestacije počeo je u 17h nastupom Univerzitetskog hora, nakon čega su do ponoći organizovani eksperimenti koji su se izvodili uživo. Programom su bile predviđene razne predstave i animacije za najmlađe posetioce,

a za mlade ljude koji razmišljaju o nauci kao svom budućem pozivu organizovana je sekcija „Na kafi sa naučnicima“ u klubu „Berliner“. Na ovoj sekciji posetioci su imali priliku da se sretnu lice u lice sa eminentnim naučnicima koji su im demistifikovali naučna otkrića. Posebna atrakcija bila je „Elektrana na ljudski pogon“, takmičenje u proizvodnji električne energije uz pomoć bicikla,

» Kako izgleda svet viđen očima daltoniste? «

osmišljeno sa idejom da Novi Sad na dva sata postane prava elektrana na ljudski pogon. Jedinstveni manifest nauke završen je veličanstvenim vatrometom i nastupom grupe Sanbansa.

Jednu od 15 najkreativnijih i najinteresantnijih izabranih radionica pod nazivom „Koje je boje tvoja boja?“ prezentovao je Departman za grafičko inženjerstvo i dizajn. Cilj radionice bio je upoznavanje sa

poremećajima viđenja boja i podizanje svesti o problemima sa kojima se susreću daltonisti, ljudi sa ovakvim poremećajima. U okviru ove radionice, demonstrirano je na fizičkom modelu oka kako zapravo izgleda ljudski vizuelni sistem, odnosno kako ljudi opažaju boje. Zatim je kroz simulaciju slika i video zapisa pokazano kako izgleda svet viđen očima daltoniste i kako izgleda svet iz perspektive starijih ljudi kojima je narušen vid. Posetioci su, takođe, mogli proveriti sopstvenu sposobnost razlikovanja boja pomoću specijalnih testova. Zaintrigirani posetioci dobili su odgovore na pitanja zašto uopšte nastaje daltonizam, da li svi daltonisti ne prepoznaju iste boje i da li im se može pomoći.

Sudeći po posećenosti, možemo zaključiti da je radionica, zahvaljujući univerzalnosti i aktuelnosti obrađene teme, naišla na pozitivan odjek kod svih starosnih grupa i obrazovnih profila.

GRAF IJADA

7 Miroslav Apostolović

Počevši od organizovanja prvih studentskih manifestacija pa sve do danas, vremenom, sa razvojem novih naučnih disciplina i otvaranja novih fakulteta i drugih naučnih institucija, stvoreni su uslovi da studenti različitih struka organizuju svoje susrete i druženja. Cilj jedne manifestacije ovakve vrste jeste da kroz komunikaciju i razmenu informacija između učesnika kao i kroz međusobno nadmetanje, pre svega u znanju, svi zajedno doprinesemo boljoj edukaciji, daljem napretku i razvitku novih saznanja i

tehnologija iz oblasti kojom se bavimo. Proizvod jedne takve manifestacije jesu čvršće veze i bolja saradnja između učesnika, mnoštvo novih saznanja i nastanak novih ideja i projekata iz date oblasti, doprinos nauci u globalu kao i uspostavljanje neraskidivih prijateljstava. Grafička struka u poslednjih dvadesetak godina sve više postaje ne samo aktuelna tema već gotovo i neminovnost za svaki dalji napredak i razvoj proizvoda, usluga, kao i privrede u celini. Grafijada okuplja studente iz oblasti grafičke struke. Grafijada im daje mogućnost da steknu nova znanja,

pokažu šta znaju, takmiče se u znanju i sportu, izlažu projekte i naučne radove kao i niz drugih zabavnih aktivnosti.

Grafijada je jedna od najmlađih Ijada, sledeća koja se bude organizovala biće jubilara peta. Do sada su Grafijade bile održane dva puta u Budvi (Crna Gora), na Balatonu (Mađarska) i u Kranevu (Bugarska). Svi studenti koji su zainteresovani da budu deo organizacionog tima Grafijade mogu se javiti u kancelariji Studentske asocijacije Fakulteta tehničkih nauka. Vidimo se na sledećoj jubilarnoj Grafijadi.

OPEN PDP

7 Jovana Vučetić

OPEN PDP je od 2007. godine, pod nazivom PDP *convention*, predstavljan kao kongres grafičkih tehnologija, a od ove godine je prerastao u kongres posvećen nauci, umetnosti i idejama vezanim za OPEN ACCESS (otvoren pristup).

Kroz četiri godine postojanja, na PDP-u su učestvovali studenti iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Ukrajine, Rusije, Austrije, Nemačke, Francuske, Španije, Litvanije, Belorusije, SAD, Indije, Kine i Japana.

Osnovni cilj konvencije je umrežavanje studenata, kao i razmena znanja studenata i stručnjaka iz sledećih oblasti: open acces, dizajn, fotografija, *web* i strip.

OPEN ACCESS – OPEN PDP predavači (Vladan Joler, Saša Đorđević, Aleksandar Blagojević, Dragoljub Zamurović, Piter Anderson, Ivana Tomanović, Danijel Šivinjski, Ognjen Uzelac, Braća Burazeri, Istok Pavlović i dr.) sve su nas ostavili bez daha svojim predavanjima i u velikoj meri doprineli našoj misiji približavanja trenutne situacije studentima koja se odvija u realnom i virtuelnom svetu.

Pored velikog broja prijavljenih radova na konkursu, uzbudljive radionice društva *Sakurabana* i *Google map makers*-a bile su samo deo OPEN ACCESS doživljaja. Nakon inspirativnih predavanja, OPEN PDP dan smo završavali ispred zgrade FTN-a na projekciji filmova koje su omogućili društvo *Sakurabana* iz Beograda i *Cinema City* Novi Sad. Poslednjeg dana zatvorio se konkurs u saradnji sa *Peter Anderson* studiom iz Londona. Koristeći grafički jezik u bilo kojem obliku (animacija, skulptura, štampa, itd.)

studenti su odgovarali na temu „*Define and defy death*” („Definisati i prkositi smrti”).

Pobednik konkursa, Žan Vidmar iz Slovenije, nagrađen je odlaskom u London. U toku svog boravka u prestolnici Velike Britanije pobednik će posetiti *Peter Anderson* studio gde će imati priliku da upozna Andersonov tim i vidi jedan angažovan kreativni studio u akciji. Nagrada uključuje i jednogodišnje virtuelno Andersenovo mentorstvo.

Konkretni planovi budućih koraka PDP *convention*-a kretaće se u pravcu OPEN ACCESS-a u oblastima koje u datom momentu u društvu budu najzapostavljene. Konkretni događaj, koji predstavlja vrhunac celogodišnjeg rada PDP tima, mogao bi da preraste u nešto mnogo veće, ali nam je za takve planove neophodna podrška sličnih događaja, kako bi naše ideje podelili sa drugima i van akademske zajednice.

Vidimo se sledeće godine, a do tada share, download and seed!

6. MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM GRAFIČKOG INŽENJERSTVA I DIZAJNA

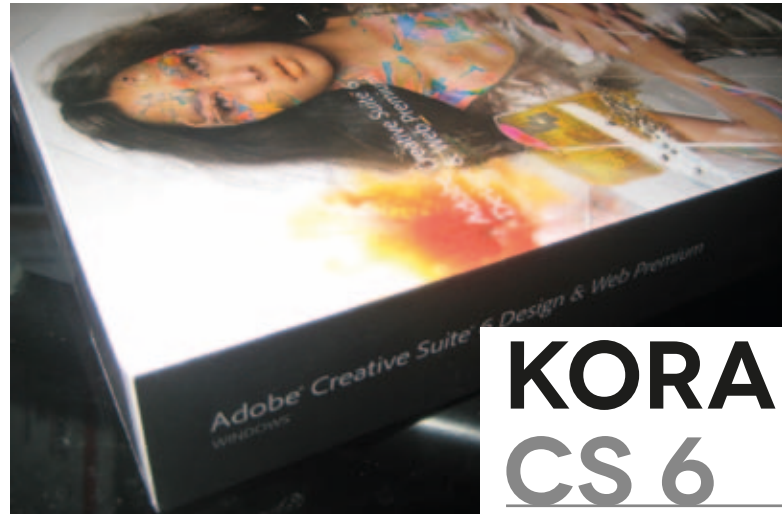
GRID 2012

UNIVERZITET U NOVOM SADU
FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA
DEPARTMAN ZA GRAFIČKO
INŽENJERSTVO I DIZAJN

15.

16.

Novembar

KORAK DALJE UZ CS 6

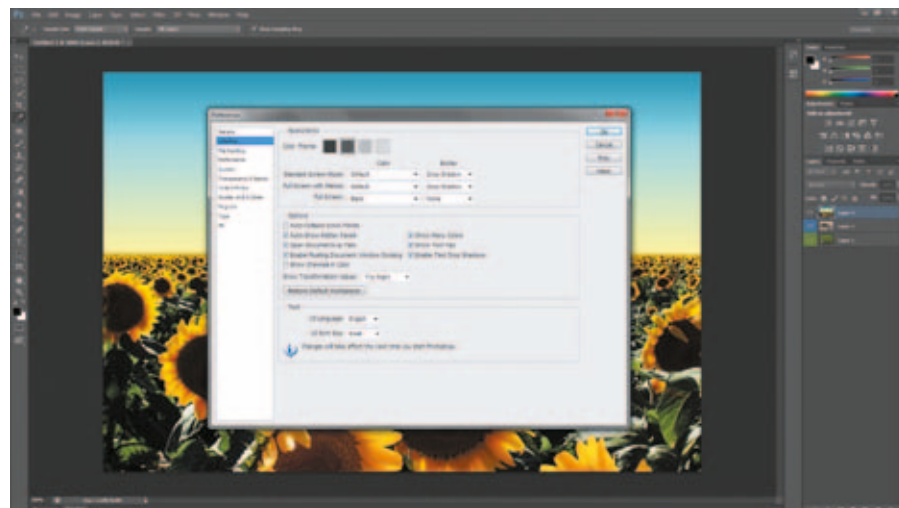
┃ Nenad Perić

Pola godine je prošlo od kako je kompanija *Adobe* predstavila svoj novi *Creative Suite 6*. U odosu na svog prethodnika, skoro svi programi su unapređeni i redizajnirani. Ono što bi bilo bitno naglasiti je, da su zasebni *Design* i *Web premium* paketi sada objedinjeni u jedan zajednički koji pokriva *Photoshop*, *Illustrator*, *InDesign*, *Dreamweaver*, *Flash*, *Fireworks*, *Acrobat X Pro*, *Bridge* i *Media Encoder*.

PHOTOSHOP

Prilikom izlaska nove verzije uvek se pitamo da li je bolja od predhodne, da li je lakše raditi sa njom?! Pomalo je neverovatno da program koji je lider više od 20 godina može ponuditi nešto drugačije, ali sa izlaskom svake nove verzije, *Adobe* pomera granicu. Tako je bilo i ovog puta. Nova verzija ima preko 60% novih karakteristika, a interfejs koji je dat sa četiri različita izgleda je samo jedna od njih. Novi *Background Save* i *Auto-Recovery* daju veću dozu sigurnosti od nepredvidivog prestanka rada programa, dok je *Adobe Mercury Graphics Engine* projektovan tako da ubrza procesor kako bi dobili prikaz u realnom vremenu bez kašnjenja prilikom korišćenja alata poput *Liquify*.

Jedini novi alat je *Content-Aware Patch* koji se služi istim principom kao *Content-Aware Scaling* i *Content-Aware Fill*, koji su predstavljeni u prethodnim verzijama. On nam omogućava označavanje i pomeranje objekata po sceni pri čemu se prostor prvobitnog mesta manje ili više popunjava detaljima sa scene. U praksi korišćenje ovog alata mnogo zavisi od samog kvaliteta slike, tako da se sa ovim alatom treba pametno služiti.

Rad sa slojevima je takođe izmenjen, a ono što se vidi kao velika promena je mogućnost traženja slojeva prema tipu, imenu, efektu, blending modu, atributu ili obojenju samog sloja. Isto tako, prilikom formiranja grupe slojeva, sada je moguće primeniti određenu masku na tu istu grupu što ranije nije bilo moguće.

Ono što će oduševiti fotografe i dizajnere su sigurno nova, poboljšana verzija *Camera Row*-a i njenih alata poput *Clarity* i *Defringing* kao i novi *Paragraph* i *Character style*. Takođe, prilikom korišćenja *Shapes layer* sada je moguće lako primeniti *stroke* i njegov stil.

Zanimljivo je napomenuti da je *Crop* alat potpuno izmenjen, i da dosta liči na *Crop* iz *Lightroom*-a. Sada je selektovana cela slika i prilikom korišćenja ne dolazi do uništavanja isečenih delova, nego uvek postoji mogućnost vraćanja i ponovnog isecanja, ukoliko smatramo da za to ima potrebe. Postoji i mogućnost prikaza pravila trećina, zlatnog preseka kao i dijagonalne ose što može pomoći prilikom odabira najboljeg kadra za isecanje.

ILLUSTRATOR

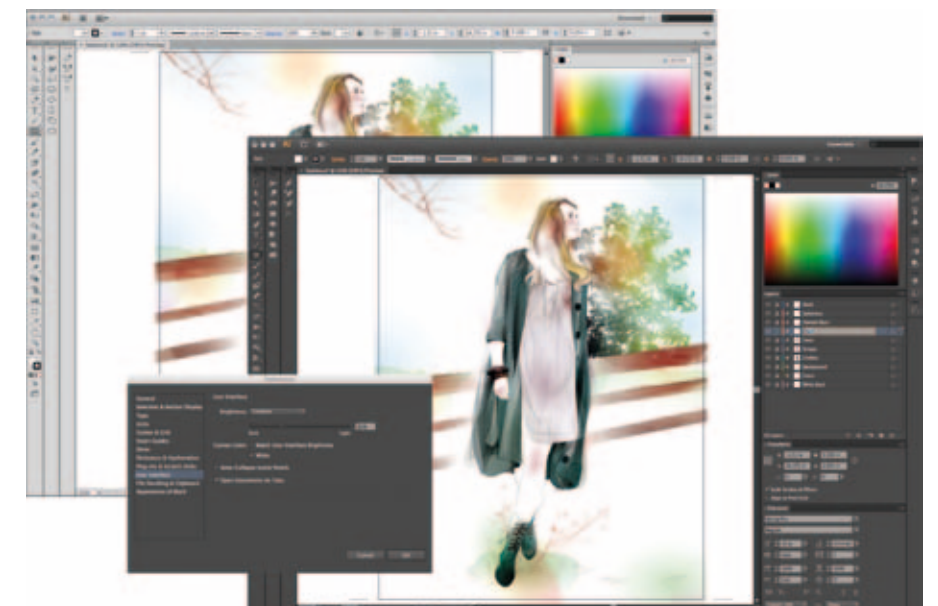
Prvo što možemo zapaziti prilikom otvaranja je crni izgled okruženja sa mogućnošću podešavanja poput onog u novom *Photoshop*-u. Novina koji ćete sigurno primetiti je neverovatna brzina kada dođe do rada na kompleksnim slikama i njihovog čuvanja kao i eksportovanja zahvaljujući *Adobe Mercury Performance Engine* sa 64-bitnom podrškom za *Mac OS* i *Windows*.

» Photoshop i Illustrator sa novim redizajniranim interfejsom. «

Dizajneri i ilustratori će sigurno biti oduševljeni *Pattern Creation tools*-om jer je rad sa njima sada daleko lakši i jednostavniji. Dovoljno je otići na *Object>Pattern>Make* i

već pri tom prvom koraku, zavisno od podešavanja, dolazi do ponavljanja objekta. *Options panel* dodatno povećava kontrolu, a nakon odabira svih parametara *pattern* se čuva u

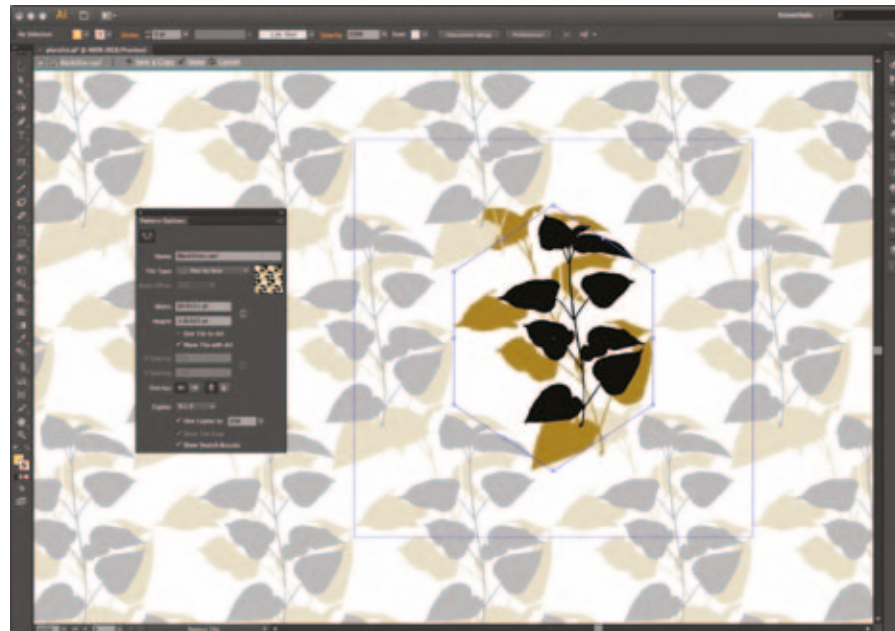

swatches panelu. Ovo je možda i najzanimljiviji deo jer u slučaju da smo primenili *pattern*, a da ga želimo izmeniti dovoljan je dupli klik u *swatches* i ponovo se nalazimo u podešavanjima koja se prilikom promene direktno primenjuju na objekat.

Primena gradijent na *stroke* je sa novom verzijom takođe moguća. Na prvi pogled alat se jednostavno koristi tako što ćemo nakon primene odabrati da li gradijent želimo da postavimo dužinom, širinom ili samo unutar *stroke*-a.

Sigurno, među najvećim promenama je izbacivanje *Live Trace* opcije i njene zamene sa *Bitmap Image Trace Engine* skr. *Image Trace* koja takođe pretvara slike u vektore. Alatka je praćena *Context - Sensitive* kontrolom za dodatne opcije prilikom praćenja kontura, a sama podešavanja se mogu sačuvati kao stanja (*Presets*) i mogu se izabrati po potrebi.

Od sitnih izmena mogu se izdvojiti poboljšanje *Gaussian Blur* efekta i *Scale Stroke* koji debilja ili tanji ivice na željenim mestima.

» Rad u Indesign-u je znatno olakšan sa novim dodacima kao što su Alternative Layouts i Liquid layouts «

INDESIGN

Daleko da je savršen, ali se sa sigurnošću može reći da je bolji nego ikad, jer je *Adobe* sa novom verzijom otišao korak dalje sa dodacima poput *Alternative Layouts*, *Liquid Layout* i *Content Collector*. *Alternative Layout* je nešto što će sigurno olakšati rad, jer u osnovi prilikom korišćenja ovog alata, dolazi do dupliranja celog sadržaja jednog rasporeda u novi koji je sasvim drugih dimenzija ili je predhodno definisan od strane korisnika. Sada više nisu potrebna dva zasebna dokumenta ako je sadržaj samo za drugi medij ili je samo drugačije raspoređen, kao što je slučaj kod *iPad*-a ili *Android*-a, nego je sve to objedinjeno u jednom dokumentu. Takođe uz pomoć *Liquid Layouts* mogu da se podese sadržaji koje želimo da prenesemo na novi raspored. Naravno da *Alternative*

Layouts i *Liquid layouts* ne daju savršen konačan proizvod, ali mogu da pomognu u samom procesu i da naprave prostora da se posveti više vremena detaljima koji su stvarno daleko bitniji.

Potpuno nov alat je *Content Collector* koji se prilikom aktiviranja pojavljuje u dnu ekrana i uz pomoć koga možemo označiti bilo koje sadržaje iz dokumenta i kasnije te iste sadržaje primeniti na istom ili zasebnom dokumentu. Na prvi pogled ovaj alat deluje nekorisno, ali kada dođe do obimnih projekata koji sadrže veliki broj strana, veoma je teško ponovo naći određene sadržaje koji se ponavljaju kroz određene strane i tada *Content Collector* izražava svoj puni potencijal.

Među novim karakteristikama ističe se i činjenica da je sada *PDF Forms* moguće potpuno uraditi u *InDesign*-u bez potrebe prelaska u *Adobe Acrobat* pomoću *Buttons* i *Forms* palete.

DREAMWEAVER

Sa novom verzijom glavni fokus je stavljen na podršku za CSS, HTML 5, CSS *transition* kao i na *Fluid grid Layouts*. Najbitnija karakteristika novog *Dreamweaver*-a su *Fluid grids Layouts* koji predstavljaju kombinaciju CSS3 funkcija. Zahvaljujući njima, prilikom upotrebe različitih medija, postoje fleksibilni rasporedi koji će se automatski prilagoditi i primeniti na određeni uređaj. U okviru standardnog *Fluid grids*-a su šabloni sa rasporedom rezolucija za pametne telefone, tablete i *desktop*

» Dreamweaver upotrebom fluid grids layouts omogućuje fleksibilne rasporede za različite uređaje «

rezolucije. Takođe, postoji mogućnost kreiranja sopstvenog *grid*-a za neku drugu rezoluciju kao što je TV ekran. Bitno je naglasiti da je prednost prilikom korišćenja fluid grid alata to što može biti iskorišćen za kreiranje HTML 5 interfejsa za *Windows 8 metro* aplikaciju. Napravljene su i značajne promene kod FTP alata (sad je veoma brz), a ono što je sigurno dosta dugo falilo u *Adobe* kolekciji je podrška za *web* fontove. Podrška je sada moguća pomoću jednostavnog dijaloga koji dozvoljava instaliranje tipografskih pisama na *web server* što dovodi od

automatizacije procesa. Sa CSS *transition* je sada veoma lako praviti animirane efekte unutar *web* stranice jednostavnim odabirom funkcije koja treba da se primeni, pri čemu je potrebno podesiti pojedinih funkcije kao i šta će je izazvati.

Sa *Dreamweaver*-om je sada lakše nego ikad napraviti aplikacije za prenosive uređaje, zahvaljujući *PhoneGap Build*. Takođe je poboljšana integracija sa *jQuery mobile* dok *JavaScript-based* platforma omogućava korisnicima izradu tablet i mobilnih aplikacija.

FLASH

Kada je razvijen, prvenstveno je bio namenjen izradi animacije za internet, ali usled neverovatnog razvoja mobilnih igrica i samih uređaja u poslednje dve godine, kod nove verzije najveća pažnja je posvećena stvarima koje se nalaze u pozadini samog programa, odnosno za izradu aplikacija za te iste platforme i uređaje. Zbog pojave različitih mobilnih uređaja, koji su definitivno postali platforma za igrice, pri samoj izradi igrica, više nije bilo moguće

koristiti *Flash* vektore, jer se nije moglo sa sigurnošću reći da li će one raditi kako treba. Uz pomoć *Spirit Sheet*, ovaj problem je rešen i omogućeno je pravljenje igrica pomoću *Flash* vektora. Sama izrada je lakša nego ikad, jer je dovoljno napraviti animaciju, kreirati simbol, i desnim klikom na njega pokrenuti *Generate Spirit Sheet* pomoću kojeg, korišćenjem opcije *export* dobijamo gotov, spremljen *Spirit Sheet*.

Među novim poboljšanjima su *Native Extension* integracija kao i podrška za *Adobe AIR*. *Native Extension* je kompajler koji je napisan na izvornom jeziku uređaja koji omogućava interakciju sa specifičnim karakteristikama koje nisu direktno podržane od strane AIR-a.

Od ostalih opcija tu su se našli *auto save*, *hardware ubrzanje*, *Captive Runtime*, *Wide platform* i podrška za uređaje kao i nova podrška za eksportovanje HTML 5 koja je sada veoma pojednostavljena.

FORMINA ŠKOLA

Modelovanje kuće i korišćenje UVW tekstura kombinovanjem programa 3D Studio Max i Adobe Photoshop

Stefan Đurđević

» *Low poly* je termin koji koristimo da opišemo mrežu u 3D kompjuterskoj grafici koja ima mali broj poligona. Vrlo je interesantan pristup koji koristimo pri *Low poly modeling-u* i kroz nekoliko faza ćemo objasniti kako izgleda.

1. DIZAJNIRANJE KUĆE (3D STUDIO MAX)

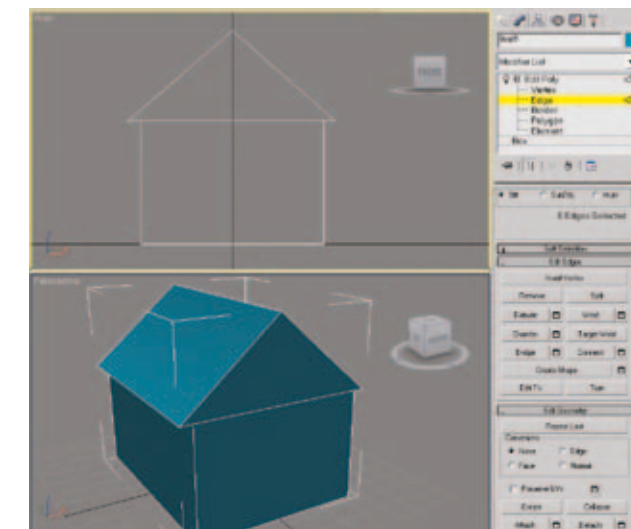
1. Napravićemo *Box* na sceni, a nakon toga desnim klikom na *Perspective* u padajućem meniju uključiti opciju *Edge Face*.

2. Na napravljeni *Box* primenjujemo modifikator *Edit Poly* i nakon biranja *Polygon* opcije modifikovanja

objekta selektujemo gornji deo *Box-a*. Korišćenjem opcije *Extrude*, ekstrudiraćemo gornji deo *Box-a* dok ne budemo zadovoljni rezultatom.

3. U sledećem koraku ćemo koristiti *Edge* opciju modifikovanja objekta i selektovati dve paralelne ivice na prethodno izvučenom delu *Box-a*, te ivice želimo spojiti kako bi formirali krov. To ćemo učiniti korišćenjem opcije *Connect* nakon selektovanja. Sada su ivice spojene i potrebno je samo izvući novonastalu liniju do željene visine.

4. Ivice krova postavljamo u takav položaj da u frontalnom pogledu kuća dobije ovakav izgled i time smo završili jednostavan model kuće.

2. PRIPREMA ZA PHOTOSHOP (3D STUDIO MAX)

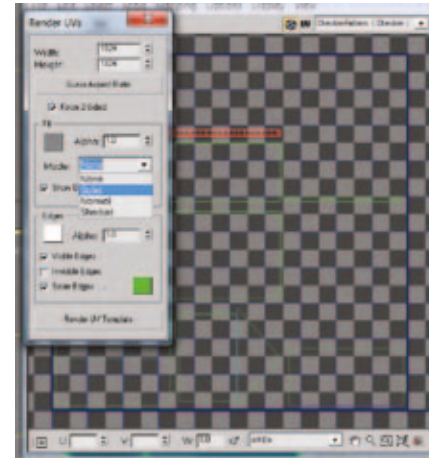
1. Selektujemo kuću korišćenjem *Element* opcije modifikovanja a zatim iz *Modifier List* izaberemo *Unwrap UVW*.
2. Klikom na „+“ ispred ovog modifajera otvaramo padajući meni iz koga izaberemo opciju *Face*.
3. Pritiskom na tastaturi „*Ctrl+A*“ selektovaćemo sve elemente na kući.
4. Iz podmenija *Parameters* biramo *Edit...* i tada se pojavljuje prozor *Edit UVWs*.

5. U okviru ovog prozora u meniju biramo *Mapping* a zatim *Flatten Mapping*, otvara se novi dijalog prozor gde kliknemo na „OK“.

6. Sada je svaka površina na kući premeštena u 2D prostor.

7. Biramo opciju *Tools* a zatim *Render UVW Template...*, otvoriće nam se novi dijalog prozor u okviru koga ćemo *Mode* postaviti na *Solid* i pritisnuti taster *Render UV Template*.

8. Pojavljuje se slika koju snimamo u vidu JPEG fajla, postaviti kvalitet na *Best*, *File Size* na *Large*, *Smoothing* na 0.

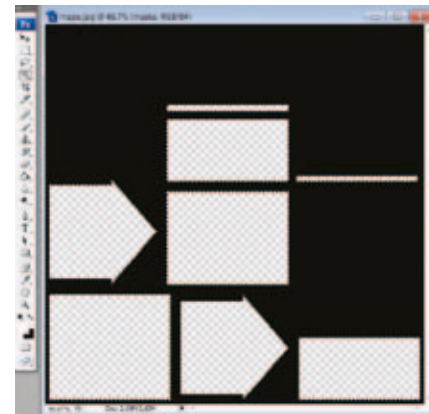

3. PHOTOSHOP

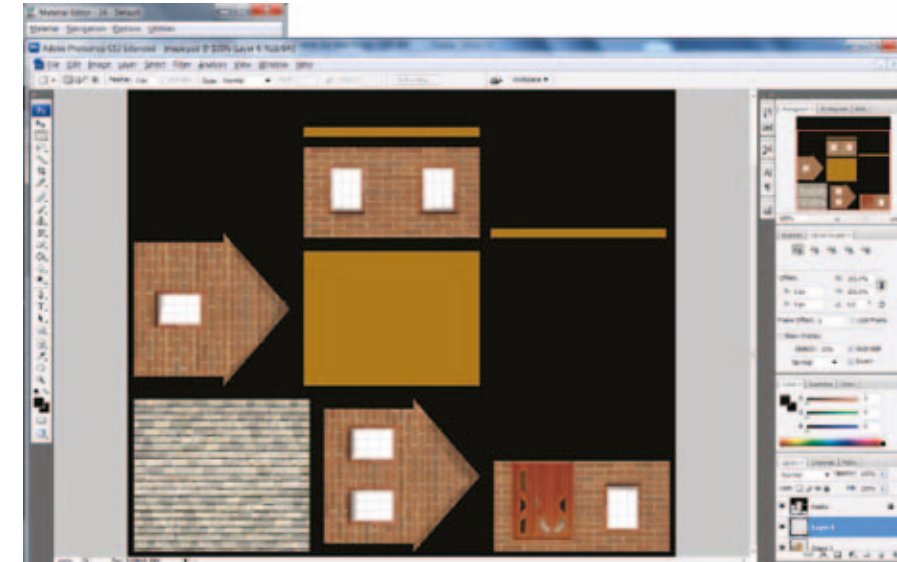
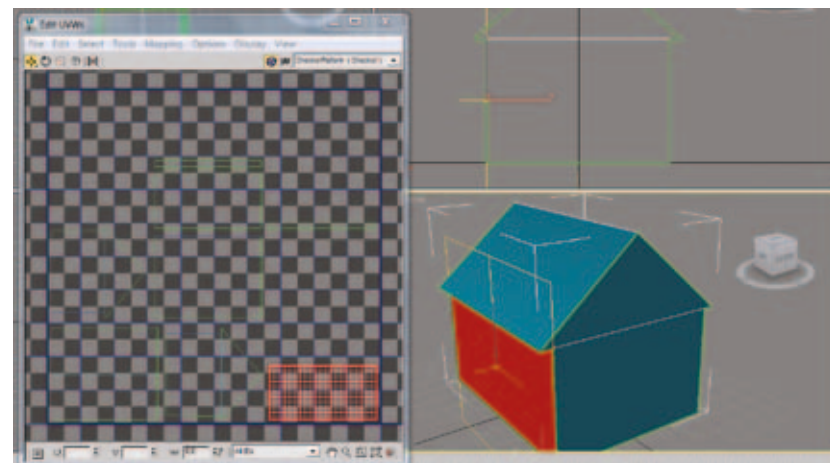
1. Otvaramo sliku u *Photoshop-u*.
2. Dupliramo *Layer Background* i novom *Layer-u* dajemo naziv „Maska“, *Layer Background* obrišemo.
3. Pomoću *Magic Wand Tool* alatke selektujemo crnu površinu i inverzujemo selekciju kako bi se ona odnosila samo na elemente kuće, a zatim obrišemo elemente klikom na taster „*Delete*“.

4. Zaključamo *Layer* „Maska“ opcijom „*Lock all*“.

5. Sada je potrebno postaviti teksture. Ukoliko ih nemate na računaru, najlakši način za pronalazak tekstura je korišćenje internet pretraživača. Potrebno je nabaviti slike tekstura zida, ulaznih vrata, prozora i crepa. Zbog jednostavnosti objekta nismo u mogućnosti na osnovu slike da raspoznamo koji od elemenata će predstavljati krov a koji zidove, zato ćemo se poslužiti jednim trikom.

6. Vratimo se na kratko u *3D Studio Max*, *Edit UVWs* prozor izmaknimo na stranu kako bi u jednom trenutku videli i ovaj prozor i prikaz kuće u perspektivi. Selektujemo poligone na kući u perspektivi i posmatrajmo kako se oni selektuju u *Edit UVWs* prozoru. Na ovaj način ćemo biti sigurni kako ćemo postavljati tekstu- re u *Photoshop-u*.

7. Vratimo se u *Photoshop*, pravimo novi *Layer* koji postavljamo ispod *Layer-a* „Maska“

8. Na ovaj *Layer* ubacujemo teksture i uređujemo ih tako da zamišljamo kako će one izgledati na 3D modelu. Povremeno se vratimo u *3D Studio*

Max i selektujemo elemente na kući kako bi odredili na koji način ćemo postavljati teksture.

9. Završeno postavljanje slika bi trebalo da izgleda kao na primeru.

Savet: Postaviti zidove i krov na jedan *Layer* a prozore i vrata na drugi kako bi lakše manipulirali njihovom pozicijom. Pomoću *Brush-a* dodati senke na prozore kako bi teksture izgledale realnije

4. SNIMITI SLIKU.

* *3D Studio Max* ima mogućnost otvaranja .PSD formata kao teksture što nam daje mogućnost da dok menjamo sliku u *Photoshop-u* posmatramo promene u *3D Studio Max-u*.

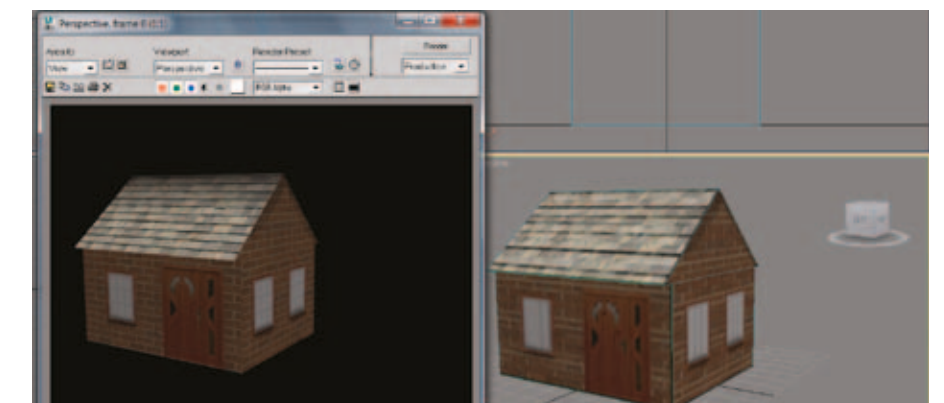
1. Vratimo se u *3D Studio Max*, već nam je otvoren *Edit UVWs* prozor u okviru njega se nalazi padajući meni *Checker Pattern (Checker)*, kliknemo na njega i izaberemo *Pick Texture*. Otvara se *Material / Map Browser*, izaberemo *Bitmap* i pronadjemo sliku. U novom *PSD Input Options* prozoru pritisnemo „OK“.

2. Mape su postavljene i sada možemo minimizirati *Edit UVWs*.

3. Pritiskom na taster „M“ aktiviramo *Material Editor*, izaberemo slobodan materijal a zatim kliknemo na kvadrat pored *Diffuse*: i ponovo izaberemo *Bitmap* i pronadjemo mapu teksture.

4. Prevućemo ovaj materijal na kuću.
5. Aktiviramo dugme *Show Standard Map* u *Viewport* i rezultat bi već trebao da se vidi.

(Renderujemo pritiskom na taster „F9“).

FONTOVI VELIKIH BRENDOVA

└ Lena Đunisijević

Naš kolega **Darko Vukosavljev** već godinama radi kao grafički dizajner. Zakoračio je u ozbiljne vode grafičkog dizajna nakon izvesnog vremena provedenog u Njujorku gde je, kako kaže, otkrio font *Helvetica* kao i njegovu primenu, što je bitno uticalo na njegov dalji razvoj. Zaposlen je u marketinškoj agenciji *Headmade*.

Oduvek ga je zanimalo koje to fontove koriste veliki brendovi, pošto ih je skoro nemoguće pronaći na internetu. U daljem tekstu, pročitajte njegova zapažanja.

„Često bezuspešno tražite kvalitetne fontove na sajtovima kao što su *dafont.com*, *1001font.com* i sl? Otkriću Vam koji su to fontovi koje koriste veliki brendovi, kao i gde se isti mogu pronaći.“

EXIT FESTIVAL

TIMES NEW ROMAN / ITALIC

2010. godine grafički dizajn *Exit* festivala bilo je vrlo kontraverzan. Tu grafiku pratila je krajnje jednostavna tipografija, ali u novom ruhu. Verovali ili ne, korišćen je font kojim ste, verovatno, napisali sve svoje seminarske radove. Ovo je dokaz da se i klasičan font može predstaviti na nov i inovativan način - samo rasplamsajte maštu i pokrenite kreativnost!

telenor

TitilumMaps29L/1 wt

Stilizovanjem pomenutog fonta može se doći do tipografije koja je korišćena za logotip kompanije *Telenor*. Nisam uspeo da pronađem identičan font, ali sam uspeo da nađem njegovog bliskog brata. Uostalom, te sitne razlike u fontovima skoro niko i ne primećuje sem nas grafičara. *Titilum* je font koji se još razvija i prave ga studenti sa profesorom na jednom fakultetu u Americi. Dostupan je za besplatan *download - Google it!* Podržava neka slova sa kukicama.

HURTS HAPPINESS

TRAJAN PRO,
HELVETICA NEUE LT COM / 35 Thin

Hurts je novi bend iz Engleske koji postaje sve popularniji svojim jednostavnim stilom i jakim pesmama. U tom stilu je i omot albuma - „*clean & cut*“. Od njujorških grafičkih dizajnera često ćete čuti izraz „*clean & cut*“ koji govori da je jednostavnost ključ ultimativne sofisticiranosti. Upravo takav je omot ovog albuma.

Pre nego što je izašao njihov album, došao sam do zaključka da su u svetu grafičkog dizajna trenutno najpopularnija dva fonta - *Trajan Pro* i *Helvetica*. Upravo ta dva fonta su korišćena za ovaj omot. Oba fonta podržavaju sva slova sa kukicama.

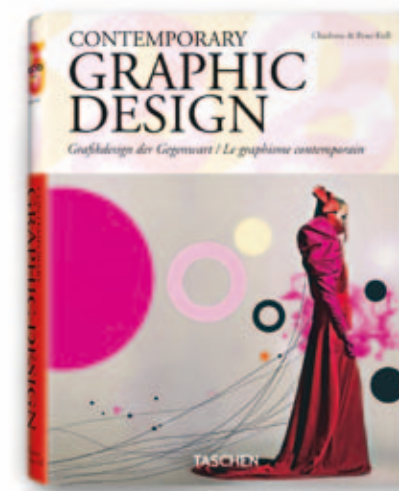
Font *DIN PRO* je nova *Helvetica*. Ne postoji od juče, ali se u poslednje vreme koristi sve češće. Za prelom ga koriste razni domaći časopisi, između ostalog i *Men's Health*. Bezserifni je, jednostavnih linija, što ga čini pogodnim za skoro sve kompozicije.

Postoje razne verzije fonta *Helvetica*. *Helvetica Neue LT Com* je ona koju ja primenjujem. Tragao sam za njom mesecima na internetu. Ovu *Helvetica* volim upravo zbog toga što sadrži velik broj podvrsta. Od najtanje elegantne tipografije do one masivne, teške *bold* varijante. Time

se lako rešava tipografija jedne kompozicije jer ne morate ubacivati neki drugi font, već samo podvarijantu *Helvetica*. Odlično je to što sve vrste fonta *Helvetica* podržavaju slova sa kukicama. Sajt na kojem možete pogledati ove fontove jeste *fonfabric.com*.

„Moja potraga za novim fontovima nikad ne prestaje, ali znam šta su klasici.“

CONTEMPORARY GRAPHIC DESIGN

TRAJAN PRO

Ovu knjigu izdaje *Taschen*, a među probranim grafičkim dizajnerima sveta, našao se i naš Slavimir Stojanović. Svi naslovi su u *Trajan Pro* fontu. Podržava sva slova sa kukicama.

SAMSUNG

HELVETICA NEUE LT COM
87 HEAVY CONDENSAND

Verovatno ste million puta videli ovaj logotip i niste ni razmišljali koji je font u pitanju. Kreator ovog logotipa stilizovao je slova „A“ i „G“ i time sakrio *Helvetica*. Postoji dosta podvrsta ovog fonta. Podržava sva slova sa kukicama.

UKUSI & INSPIRACIJE DOBRE VIBRACIJE

QUICKSAND BEBAS

Ovog leta, otvoren je novi malo-prodajni objekat na našem tržištu - *premiumSupermarket* u Beogradu, u Palati Beograd, poznatijoj kao Beogradanka. Imao sam tu čast da radim grafička rešenja za prateću kampanju, kao i dizajn sajta.

FUTURIZAM: UMETNIČKA VIZIJA BUDUĆNOSTI

┃ Bogdan Bogdanović

Futurizam, Futurista, Futurizmus - neprijatelj nostalgije, protivnik razuma i baštine. Futurizam je bio visokooptansko gorivo koje je pokretalo novi poredak u estetici. Futurizam je slavio tehnologiju i njenu nasleđnicu, brzinu. Futuristi su zahtevali da umetnost ne može više biti odvojena od socijalnih i političkih sila koje su je oblikovale. Kako je civilizacija marširala prema Prvom svetskom ratu, ovaj novi pokret je odbio da se krije iza stereotipa mirnodopskih vremena. Umetnost je u ratu bila oružje protiv stagnacije, a futurizam kao i osvajačka vojska su to promovisali da bi pokolebali mirni tradicionalizam tvrdokorne buržoazije.

» Tipografske manifestacije koje podražavaju zvukove mašina kroz pisanu reč

poravnanja teksta i standardnog pisanja reči i fonema, Marinetti i drugi futuristi poput Frančeska Čangvila, Paolo Buzija i Đakomo Bale su objavili tipografske manifestacije koje podražavaju zvukove mašina kroz pisanu reč. Svetski poznat futurista Fortunato Depero svoja dela je

POČETAK - ITALIJANSKI FUTURIZAM

Futurizam se prvi put javlja u Italiji početkom 20. veka. Filipo Tomazo Marinetti, buntovan mladi pisac, dramatičar, bio je njegov osnivač. On je tokom svog burnog života objavio mnoštvo futurističkih publikacija od kojih se najviše ističe „Prvi futuristički manifest“. Manifest je tipografski bez sjaja u poređenju sa kasnijim publikacijama, ali ništa manje predočiv po pitanju antiburžoaske revolucije italijanskog fašizma i njegovog vođe Benita Musolinija koji ga je prihvatio kao vrednog propagandistu. Posle obja-

vljivanja u časopisu *Le Figaro*, manifest je bio objavljen u Italiji kao brošura od četiri strane i sadržao je 11 tačaka. Odbacivanjem tradicionalnog

stvarao mešanjem umetnosti i komercijalnog dizajna. Proveo je 2 godine u Njujorku gde je dizajnirao plakate za pozorišne predstave, kao i brojne korice raznih časopisa. Njegovo najpoznatije delo je katalog štampanih oglasa „Zašrafljena knjiga“. Zašrafljena knjiga je svoj naziv dobila po povezu koji je koristio šrafove umesto standardnog lepila. Šrafovi su simbolično predstavljali vezu između umetnosti i industrije.

VORTICIZAM

Vorticizam je bio još jedan izdanak futurizma, a nastao je kao engleska alternativa kubizma i ekspresionizma. Glavnu snagu iza ovog pokreta činili su tvrdoglavi individualisti Ezra Paund i Vindhram Luis. Oni su bili veliki protivnici nemilosrdne bučnosti italijanskog futurizma, iako su se njihovi ideali u suštini jedva razlikovali od italijanskih futurista.

Prvi časopis vorticista bio je „Prasak“, i bio je publikovan od 1914. do 1915. godine. Prasak je bio agresivan, borben, sarkastičan, i bukvalno je razneo zadovoljstvo engleske pravičnosti i dosadne istorije. Prasak je uporno verovao da Engleska treba da definiše 20. vek kroz svoju umetnost. Fabrike, mostovi i druga oprema modernizma bili su simboli engleskog slikarstva, što je Luis

iskoristio kao prefinjenu kritiku za Italijane čije je slike automobila okarakterisao kao previše živopisne i romantične. Ilustracije u sva tri broja Praska otkrivaju uticaje kubizma. Crteži i drvorezi u drugom broju Praska, pod imenom „Ratni broj“, su linearni i šematski kompleksne kompozicije koje koriste najosnovnije geometrijske forme kako bi prikazale nebudere, mašine i moderne vojnike. Prasak je objavio da „mašinerija briše doktrine uskog i pedantnog realizma jednim potezom“. Publikacije proizvedene tokom perioda futurista/vorticista navele su na zaključak da postoji značaj grafičkog dizajna kao oruđa a ne oružja avangarde. Tipografija nepromenljivo preobražena futurističkim „rečima na slobodi“, i odbijanje antičkih pravila i standarda

doprinelo je velikim promenama u dvadesetom veku. Naredna struja avangarde, Dada, svoj nastanak neprocenjivo duguje upravo revoluciji koju su izvršili futuristi.

RUSKI FUTURIZAM

Ruski futurizam predstavlja jednu vrstu mešavine (izama) zapadne avangarde. Elementi poput fragmentacije plastičnih oblika (kubizam), fokusa na kinetiku (italijanski futurizam), smelih boja i linija (neoprimativizam), odvojenost od objektivnosti mogu se pojavljivati u raznim odnosima. Taj jedinstven stil je uključivao brak slikarstva i poezije. Periodike nisu bile glavna snaga ruskog futurizma, već su umetnici napravili knjige koje su bile kombinacija slike i kaligrafije. Kasimir Malevič, Natalija Gončarova, Ljubov Sergejevna Popova, Ilija Zdanevič i Olga Vladimirova Rozanova su bili glavni stvaraoci ruskog futurizma. Rusi su takođe razvili jedinstven tipografski jezik nazvan zaum (zaoum), gde je igra slova oponašala zvukove umesto tradicionalnih reči.

DUŠAN PETRIČIĆ

Lena Dunisijević

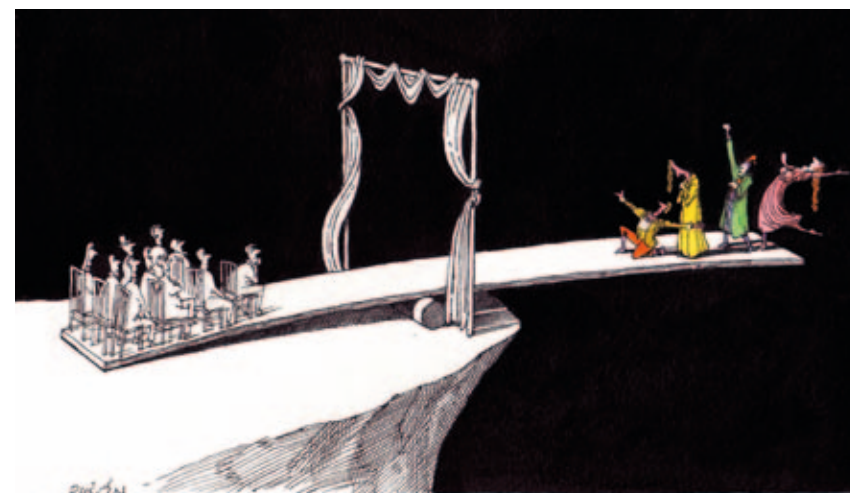
ZANIMLJIVA STRANA POLITIKE

» Kada je 2008. godine u beogradskom Muzeju primenjenih umetnosti postavljena izložba o delu Dušana Petričića, galerijski prostor muzeja bio je nedovoljan da predstavi sve što je on ilustrovao ili animirao, a svakako će nedovoljno biti i nekoliko stranica Forme.

Na izložbi je tada bilo predstavljeno oko dve stotine karikatura i ilustracija, ilustracija knjiga za decu, kalendara i plakata nastalih u period od 1965. do 2007. godine. U svetu ilustracija, karikature i grafičkog dizajna retko se pojavi tako svestran ilustrator, spreman da u svom radu objedini političku satiru i ilustraciju dečije proze i poezije, ilustrovanje aforizama i animiranje špice za čuvenu TV emisiju „Poletarac“. Dušan Petričić je rođen u Beogradu, koji napušta početkom devedesetih, kada odlazi u Rim, a potom u Toronto, gde i danas radi. Ilustrovao je preko trideset knjiga za decu i dobio bezbroj nagrada širom sveta. Bio je profesor Opreme knjige i ilustracije u Beogradu i profesor animacije u Kanadi. U Torontu se prilagođavao načinu života, ali i principima ilustracije.

» Ilustrovao je preko trideset knjiga za decu

Dolazi u multikulturalno društvo, sa mnogo rasa i nacija, pa prilagođava svoje ilustracije kako bi svi bili podjednako zastupljeni. Tada se menja i njegov stil, ali i dalje se može lako prepoznati. Njegovi likovi postaju drugačiji, njihova fizonomija lica se menja.

Petričića sa Stivenom Helerom upoznaje Mirko Ilić, još jedan poznati umetnik sa naših prostora. Heler je o Petričićevom radu izjavio:

„Dušanovi radovi za decu su šareni i izuzetno veseli, dok su njegove političke karikature tamnijeg tona, ali su i jedni i drugi ukorenjeni u smislu za humor.“

Humor je na poseban način obeležio Petričićev rad. Kada je tekst koji se nađe pred njim posebno siv i ne-interesantan, on pronade način da ga gledaocu interpretira na veseo i šarmantan način, ali tako da poruka ostane. Na sajtu Politike za koju redovno radi od 2009. godine, redovno možete pratiti njegove karikature vezane za društvene prilike kod nas. Biće vam vrlo neobično kako vest praćena Petričićevom karikaturom više ne zvuči tako strašno.

„Dušanovi radovi su ukorenjeni u smislu za humor“

Stiven Heler

facebook ГЕНЕРАЦИЈА

VIZUELNI IDENTITET UVEK NOVO, ALI DOBRO POZNATO

▮ Jovana Jelovac

» Vizuelni identitet predstavlja zbir svih sredstava, koja na likovno-grafički način i drugim vizuelnim sredstvima, stvaraju jasnu predstavu o jednoj ustanovi i njenoj delatnosti. Svaka kompanija koja nastoji da postane brend, između ostalog mora imati upečatljiv vizuelni identitet.

Saks Fifth Avenue je velika robna kuća u kojoj se mogu naći poznate američke i evropske modne marke kao što su Dior, Fendi, Gucci, Ralph Lauren i mnogi drugi. Saradnju sa Pentagram-om, široko poznatom dizajnerskom firmom, započeli su 2004. zahtevajući novi vizuelni identitet. Glavni dizajner na projektu je bio Majkl Berut (*Michael Bierut*), kasnije stalni konsultant za kampanje Saks -a.

Ovaj poduhvat je bio veliki izazov, jer je trebalo preneti ispravnu sliku njihovog nasleđstva. Ljudi su imali određeni utisak o Saks-u kao brendu i to je početna tačka o kojoj grafički dizajner razmišlja. Koristeći različitu tipografiju za ispisivanje logoa, Majkl i njegov tim nisu uspevali da postignu željeni efekat. Svako rešenje je izgledalo kao da su napravili logo za nešto što je novo na tržištu. Saradnici iz Saks -a su bili od velike pomoći, upravo oni su dali nagoveštaj kako rešiti ovaj zadatak. Iz priče se ispostavilo da je logo iz 70-ih ostao urezan u pamćenje ljudi koji nisu ni mislili da se on ikad menjao. Odatle je potekla ideja -umesto da pokušavaju da izmisle nešto potpuno novo, šta ako uzmu nešto što je urezano u pamćenje ljudi i naprave dramatične transformacije na tome?

Ono što su želeli da postignu je nešto ikonično, odmah prepoznatljivo, uhvaćeno krajičkom oka na prepunoj ulici, da izazove samo jednu misao - Saks Fifth Avenue. Upravo takvu reakciju su i dobili.

NOVI LANSIRANI IDENTITET I RAZVOJ KROZ KAMPANJE

Posle dugotrajnog rada nastao je identitet koji je lansiran u januaru 2007. Kurzivni logo iz 1973. je precrtan (uz pomoć tipografa *Joe Finocchiaro*-a) i postavljen u crni kvadrat. Taj kvadrat je podeljen u mrežu od 64 mala kvadrata. Oni se mogu mešati i rotirati tako da se dobija skoro beskonačan broj varijacija. Za radoznale, to je ipak određeni broj varijacija, koji je izračunao stručnjak za fiziku, i iznosi 98, 137, 610, 226, 945, 526, 221, 323, 127, 451, 938, 506, 431, 029, 735, 326, 490, 840, 972, 261, 848, 186, 538, 906, 070, 058, 088, 365, 083, 852, 800, 000, 000, 000. Od ovih delova se stvaraju razne kompozicije, koje kada se uvećaju imaju energiju i dramatičnost koja daje lep kontrast sa originalnim logom iz koga su izvedeni. U različitim veličinama se kombinacije kvadratića primenjuju na ambalažu i druga reklamna sredstva.

Tema jesenje kampanje te godine je bila „Want it!”. U duhu te izjave Majkl je imao viziju opsesivnosti oko nečega i zamislio je grafičko ostvarenje koje ima skoro previše ornamentalnih uvojaka. Da bi svoju zamisao pretočio u stvarnost, angažovao je Marian Bantjes (grafička umetnica), jer je znao da je to njena specijalnost. Slova su zasnovana na postojećem logou. Dodatna ideja Terona Šefera (*Terron E. Schaefer*), potpredsednika prodaje i marketinga Saks-a, je bila da se od slovnih ornamentata ilustruju modni komadi koji su bili dostupni te sezone. Za prolećnu kampanju 2010. Saks je osmislio slogan „Think about...”, koji je sugerisao da kupci razmisle kako da se poigraju sa sopstvenim stilom pomoću različitih stvari koje nađu u Saks radnjama.

Dizajn identiteta je zasnovan na mreži koja će predstavljati 10 kataloga od kojih svaki nosi po jedno slovo slogana na naslovnoj strani. Slova na koricama su na zabavan način ilustrovana kao crno bele ilustracije sastavljene od mnoštva stvarčica kao što su cipele („B,” za „Think about... Banning Boring” katalog), satovi i nakit („K,” za „Think about... Karats”), i dugmad („O,” za „Think about... Occasionally Outdressing Others”).

» Svaka kompanija koja nastoji da postane brend mora imati upečatljiv vizuelni identitet

Usled nesigurne ekonomske klime koja je vladala jeseni 2010. trgovci su nekako morali da ohrabre kupce da posete njihove radnje. Saks Fifth Avenue za jesenju kampanju lansirala promociju koja izjavljuje „I'm Going to Saks,” (Idem u Saks), i tako od odlaska u kupovinu stvara svečanost.

U reklamama i katalogima slogan „I'm Going To” se pojavljuje unutar stilizovanih crnih i belih strelica koje su usmerene ka Saks logou. Uz ovo stoje fotografije modela koji su u pokretu i koriste razne vrste transporta (taksi, skejtbord, ski žičaru, pa čak i štace). Na kesama za kampanju strelice se pojavljuju unutar kvadratića kao šara koje su inspirisane vizuelnim identitetom Saks-a.

MAGNUM P H O T O S

Savremeni fotografi imaju priliku da svoje fotografije prodaju preko interneta i za svako preuzimanje dobijaju neku sumu novca. Posvećena je ogromna pažnja zaštiti autorskih prava, a vrhunski fotografi ne rade u službi časopisa, već su umetnici čija se nezavisnost ne dovodi u pitanje.

Pre četrdesetih godina prošlog veka fotografi nisu imali gotovo nikakvu kontrolu nad svojim radom. Fotografije su objavljivane bez potpisa, van istinitog konteksta. Više puta objavljena fotografija plaćala se jednokratnim honorarom. Fotografi su unajmljivali advokate kako bi došli do autorskih prava. Robert Kapa je prvi došao na ideju da inicira bolju saradnju svojih kolega. Do prvog sastanka dolazi 1947. godine u Nju-jorku, dve godine nakon završetka Drugog svetskog rata, i time nastaje Magnum.

” U rukama fotografa *Magnum*-a, kamera nije samo objektivno oko, nego i oruđe kojim se prosvetljuje i obaveštava; stimulišuća sila koja oblikuje mišljenja i ponekad govori umesto onih koji to ne mogu.

Rasel Miler

” Magnum je jedna od najpoznatijih internacionalnih fotografskih agencija. Utemeljena na levičarskim idejama svojih osnivača (između ostalih Roberta Kape i Henrija Kartijea-Bresona), agencija podržava sociološke ideje svojih članova i ostavlja im pravo na nezavisnost. Na samom početku, Magnum je bio više klub prijatelja, nego elitna agencija, jer su mlađi fotografi često bili podučavani od iskusnijih kolega. U *Magnum*-u nije vladala demokratija, već anarhističko poštovanje svakog člana i njegovih ciljeva.

Dokumentarna fotografija ima ulogu u menjanju svesti društva

Ipak, postojalo je nekoliko trendova: crno-beli film, antiratna poruka, sposobnost da se dokumentuju emocije i potpuna predanost zadatku. Tako su tri fotografa izgubila život na zadacima koje su sami izabrali, među njima i Robert Kapa. Kapa je stradao 1954. godine od nazagane mine, verovatno pokušavajući da pronađe što bolju poziciju za fotografisanje oslobođenja zatvorenika. Časopis *Life* je ustanovio godišnju nagradu koja nosi njegovo ime, a dodeljuje se fotografima koje odlikuju velika hrabrost i izuzetna dostignuća, uglavnom u oblasti dokumentarne fotografije.

Svi *Magnum*-ovi fotografi se mahom bave dokumentarnom fotografijom, od osnivanja agencije. Ova vrsta fotografije ima najvažniju ulogu u menjanju svesti društva, a kao primer može poslužiti način na koji su Amerikanci promenili mišljenje i izazivali proteste, nakon objavljivanja scena užasa iz Vijetnamskog rata.

Fotografi su činili i upravu *Magnum*-a, čime se sačuvalo njihov umetnički integritet, ali se javilo pitanje finansiranja, pa je agencija od samog osnivanja bila na ivici propasti. Često su se javljali konflikti između onih koji su se smatrali umetnicima i onih koji su verovali da su pre svega fotoreporter. Lako je reći ko je od ove dve grupe pre prihvatao komercijalne zadatke. Bez ovakvih poslova, *Magnum* nije mogao opstati.

Magnum i danas dopušta članovima da imaju sopstvenu viziju. I dalje, svojom snažnom individualnom vizijom, fotografi *Magnum*-a dokumentuju svet i tumače narode, događaje, ličnosti i različita sociološka pitanja. Od Španskog građanskog rata, nema svetski poznatog događaja ili ličnosti koji nisu dokumentovani kroz objektiv

Magnum-ovih fotografa. Drugim rečima, ukoliko se desi da uočite poznatu dokumentarnu fotografiju, a ne znate autora, verovatno je to neko od njih.

Lena Đunisijević

Fotografije:

Levo: *Afghan Girl*, Steven Mc Curry
Marco Grob portrait of the *Magnum* photographer, Ron Galella
Desno: Ernesto Guevara (*Che*), Rene Burri
Henri Cartier-Bresson, *New York City*
India, *Blue city*, Steven Mc Curry

4,3,2u1 NAMEŠTAJ!

▮ Dragan Malić

» Šta prvo pomislite kada vam neko spomene nameštaj? Oko nas je dvadeset četiri časa dnevno, u svakom okruženju, svakom prostoru, u svakoj prijatnoj ili neprijatnoj prilici, čini naš život lakšim prateći svaku našu aktivnost, životnu fazu i svako raspoloženje. Pomislite na život bez ijednog parčeta nameštaja; nema stolice, kreveta, trpezarijskog stola, fotelje ... Zamislite obavljanje svakodnevnih aktivnosti; ručavanje, spavanje, odlazak u kupatilo... Kad se tako postavi, dolazi se do logičnog zaključka da je nameštaj integralni deo našeg života, i svakako treba ozbiljno da se uzme u obzir.

Kao tipičan primer industrijskog dizajna, nameštaj je prvenstveno stvoren da ljudima olakša svakodnevne aktivnosti i pruži što udobniji život, ali to je samo jedna strana medalje. Čovek svojim čulima snažno doživljava prostor oko sebe što u velikoj meri utiče na njegovo raspoloženje, razmišljanje, donošenje odluka itd. Obzirom da nameštaj ispunjava veći deo tog prostora, velikim delom utiče na njegov doživljaj. Upravo zbog toga, pored osnovne funkcije zadovoljenja svakodnevnih potreba, svojom estetikom prostor treba da učini ugodnim a zavisno od namene prostora: smirujućim, motivišućim, podsticajnim itd.

FUNKCIONALNOST

Funkcija je jedan od najvažnijih sadržaja industrijskog dizajna jer ukoliko jedan predmet nema svoju izraženu funkciju, može se reći da je u takvom predmetu dizajn samo formalno zastupljen. Iz tog razloga, funkcionalnost predstavlja jedan od četiri postulata koji određuju svaki dizajniran predmet (pored ergonomije, ekonomije i estetike). Američki arhitekta Luis Sullivan (*Louis Sullivan*) zaslužan je za nastanak slogana „forma prati funkciju“ (1895.) po kome je zadovoljenje funkcije dovoljan uslov za određivanje forme objekta, pa su stoga ukrasni elementi nepotrebni.

Postavljanjem čoveka u centar zbivanja, ispred mode i stila, stvoreni su veoma interesantni komadi nameštaja koji fasciniraju svojom funkcionalnom kreativnošću gradeći kategorije multifunkcionalnog i modularnog nameštaja, kojima je i posvećen ovaj članak. Ironično je to da ovaj nameštaj upravo zbog neverovatne kreativnosti postaje moderan, što u suštini i ne iznenađuje jer čovek prepoznaje ono što mu najviše ispunjava potrebe, a dodatnu vrednost u njegovim očima stvara izvanredna estetika, a to nikako ne može biti promašaj ni u ekonomskom smislu.

MULTIFUNKCIONALNOST I MODULARNOST

Život u gradovima se promenio u velikoj meri u drugoj polovini 20 veka. Živi se brzo, prostor za život je sve skuplji pa samim tim postaje sve manji, što stvara potrebu za komadima nameštaja koji štede prostor, nude više funkcija tj. zadovoljava više potreba u isto vreme, jednostavni su za korišćenje, održavanje, pogodniji su za česte selidbe, što je studentima posebno interesantno. Mnogo toga se očekuje od jednog predmeta, napraviti tako nešto a da nije kompleksno za upotrebu predstavlja izazov.

Samo ime kaže, multifunkcionalni proizvodi su oni koji obavljaju više od jedne funkcije. Statičke forme koje su nekad služile jednoj nameni (jednoj funkciji) sada obezbeđuju dual i multifunkcionalnost; možda stolić postane poslužavnik, prostor za odlaganje stvari ili čak vaza za cveće. Naši domovi su danas i mesto za poslovne aktivnosti. Način kako delimo vreme i prostor u kome živimo otkriva potencijal za razvoj proizvoda koji će pomoći da se izborimo sa radom kod kuće.

Multifunkcionalni nameštaj daje rešenje za mnoge od ovih zahteva. Lako je uvesti nekoliko funkcija u jedan komad nameštaja, ali se mora uzeti u obzir da će biti upotrebljavan svaki dan i stvarati određeni efekat na korisnika. Na primer, krevet koji se podiže vertikalno kada se ne koristi, odličan je način za štednju prostora. Korisnik mora svako veče i svako jutro da ga podiže i spušta, takođe krevet nije lak predmet i potreban je određena snaga za podizanje. Brzina kojom se obavlja

» Spajanje dobrih osobina masovne proizvodnje sa dobrim osobinama personalizovane proizvodnje

ovakva svakodnevna rutina je vrlo važna, korisnik u krevet kreće uglavnom umoran, nakon ustajanja verovatno ubrzo kreće u trku sa dnevnim obavezama i sugurno ne želi da provede 15-20 minuta sastavljajući i rastavljajući krevet, bolje da pije kafu i čita novine. Dakle, ovakav krevet mora biti konstruisan tako da ne zahteva veliku snagu za podizanje i spuštanje, i da je taj proces jednostavan.

Vrlo interesantna je pojava nameštaja koji se radi jeftinijeg transporta isporučuje u delovima, a za čije sklapanje nije potreban nijedan jedini alat. Ovo je posebno interesantno za ljude koji se često sele ili jednostavno žele da probude zaboravljeno dete u sebi. Dizajn ovakvog nameštaja je neverovatno kreativan i zabavan proces koji je iznedrio neka vrlo zanimljiva rešenja.

Najčešća rešenja multifunkcionalnog nameštaja integrišu i modularnost koja može da se opiše kao pokušaj spajanja dobrih osobina masovne proizvodnje sa dobrim osobinama personalizovane proizvodnje čime se stvara mogućnost da se zadovolje potrebe pojedinačnih korisnika u što većoj meri po nižoj ceni. Jednostavnije rečeno, svaki korisnik proizvod može da prilagodi sebi, a da za to ne mora da plati malo bogatstvo.

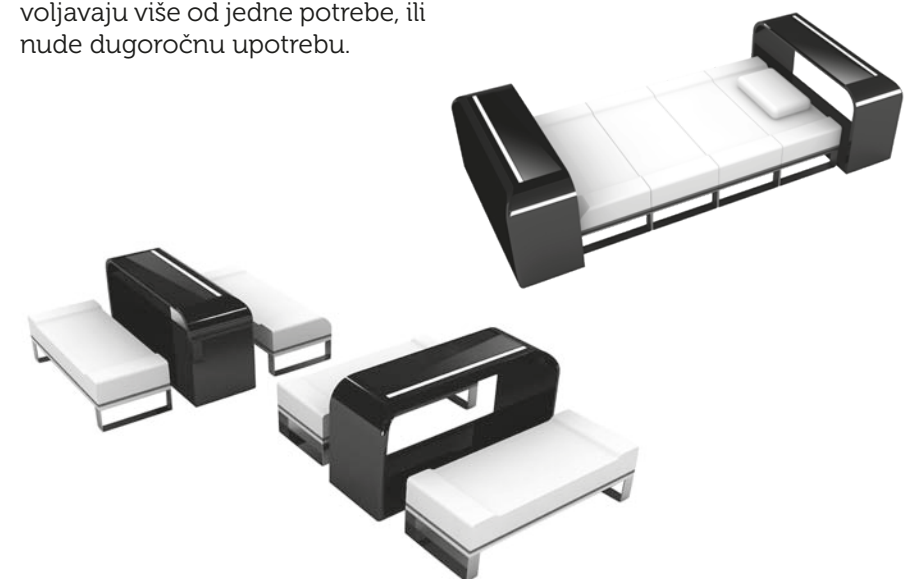
Modularni dizajn je takav pristup oblikovanju proizvoda koji istovremeno omogućava veliku raznolikost delova i malu raznolikost komponenta. Osnovna ideja koja se pri tom koristi je razviti seriju osnovnih komponenta (modula) proizvoda od kojih se može sačiniti veliki broj različitih proizvoda, na primer, kupite policu koja ima ograničen broj delova (kao *Lego* kocke), čijim kombinovanjem možete da napravite svoju unikatnu policu, koja savršeno koristi vaš prostor i ističe vašu kreativnost.

Modularni dizajn nudi sasvim drugačiji način da se dođe do većeg broja varijacija proizvoda a da se troškovi smanje. Umesto da se svaki proizvod oblikuje odvojeno, proizvodi se oblikuju od standardnih modula (komponentata). Svima nam poznati čipovi RAM memorija omogućuju vlasnicima povećanje RAM memorije na njihovim kompjuterima kupovinom i ugradnjom novih, bez nekih dodatnih uslova. Da dizajn kompjuterskih čipova nije modularan, jedini praktičan metod za nadogradnju kompjuterske memorije bio bi kupovina novog kompjutera. Opcija da se lako i sa manje troškova unapredi neki sistem bez dodatnih zahteva daje modularnom dizajnu veliku prednost u odnosu na n modularni dizajn. Mnogi proizvodi pak prave spektakl od svoje multifunkcionalnosti. Zašto ne bi imali proizvod koji daje nekoliko rešenja u skladu sa našim načinom života? Da li plaćamo više za dodatnu funkciju? Da li je to ušteda vremena ili se varamo?

» Čovek prepoznaje ono što mu najviše ispunjava potrebe, a dodatnu vrednost u njegovim očima stvara izvanredna estetika

Dok ne budemo razumeli sličnosti i pravilnosti (*regularities*) koje se pojavljuju u svakodnevnim aktivnostima, mnogi multifunkcionalni proizvodi promašiće metu i postaću samo najnoviji trik. Neki primerci nude pravu vrednost i mogu smanjiti potrebu za drugim proizvodima, tako što dobro zadovoljavaju više od jedne potrebe, ili nude dugoročnu upotrebu.

Lazar Damjanov
Student pete godine GRiDa
Korišćen softver: Z-Brush i 3DS Max
lazardamjanov89@gmail.com

LAZA KAO SAV NORMALAN SVET

┃ Razgovor vodila: Staša Bugarski

» Kao dete, svako od nas je imao svoj san. Svako je znao šta želi da bude kad poraste. Međutim, kada se završe sve etape odrastanja i zaista dođe presudni trenutak u našim karijerama, retko ko završi u onoj stolici koju je nekad silno priželjkivao. Naš kolega Lazar spada u one malobrojne čiji je san prešao u javu...

I dobio treću dimenziju!

Lazar Damjanov je student 5. godine Grafičkog inženjerstva i dizajna, a uporedo sa studiranjem, profesionalno se bavi 3D modelovanjem. Njegove radove možete pogledati na prethodnim stranama, a priču o tome kako je uspeo da se probije u poslu koji voli pročitajte u redovima koji slede.

Kako je izgledao put od "škrabanja" na zadnjoj strani sveske do karijere?

Zavisi koga pitate. Ako pitate klinca koji je žvrljao po sveskama, klupama i svojim rukama, a jednom prilikom čak i po gipsu, on će vas upitati: „Kakav put?“. Za tog klinca, tj. mene od nekih 6 ili 7 godina, bilo je važno da u kući imamo čist beli kancelarijski papir iz mamine firme i to je sve. Ali, ako pitate sadašnjeg Lazu, iskoristio bih jedan od najgorih klišeja i rekao da je taj put prepun znoja, rada, suza i tako dalje. To je prava istina i nema tu mnogo filozofije. Škola mi je uvek bila na prvom mestu, te su mi takve i ocene bile, dok je to „škrabanje“ nekako bilo u drugom planu. U svakom periodu mog života uvek je bilo ljudi koji su prepoznavali moj talenat i pokušavali da me usmere

ka umetnosti, ali nekako mi je to delovalo mlako u odnosu na školu i nauku koju sam tada proučavao. Sa 14 godina sam počeo da idem u školu crtanja koju su držale dve devojke, inače slikarka i vajarka po profesiji. To doživljam kao jedan od bitnijih momenata na tom takozvanom putu, jer tu počinjem više da se uplićem u crtanje i slikanje. Ali i pored toga, upisao sam gimnaziju i nastavio da furam svoj štreberski fazon, dok mi je crtanje ostalo hobi. Bilo je stresno, jer sam jurio ocene, učio i trudio se oko škole, pa mi je to škrabanje postalo neki vid

praznjenja. Nakon srednje škole, došao je FTN i opet nova sredina i novi ljudi. Misleći da sam pogrešio smer, počeo sam intenzivnije da crtam i počeo ponovo da pohađam školu crtanja, ali sada sa ciljem da upišem Akademiju umetnosti. Ta ideja se nije dobro završila i ja sam dva dana pred prijemni odustao i nastavio sa studiranjem na FTN-u., ali uvek se javljalo malo te negativne energije koju sam gurao iz sebe crtanjem. Radovi su se gomilali i počeo sam da ih kačim na internet jer me je zanimalo mišljenje drugih ljudi. Ispostavilo se da sam na taj način skrenuo pažnju na sebe, i uz preporuku jednog druga, omogućio sebi bar da pokušam da živim od svog nekadašnjeg hobija. Studio *3lateral*, koji se bavi 3D grafikom, pokazao je interesovanje za mene i tako je počela moja karijera 3D umetnika.

Da li ti je cilj od početka bio jasan? Da li si oduvek želeo da se baviš time u životu ili je to prvo bio samo hobi?

Kao detetu, više puta mi je padalo na pamet da bih mogao da se bavim time, ali donekle realan stav mojih roditelja da od toga nema hleba u ovoj zemlji me je sprečio da se još više upustim u tu priču. Kao učenik koji je i pre i posle nastave išao na dodatne časove, bio sam zauzet, ali

sam bio taman dovoljno tvrdoglav da i pored toga imam vremena za svoj hobi. Bio sam uporan, ali ne i odlučan u tome da po svaku cenu moram da se bavim time, jer sam oduvek bio svestan da čovek mora da se podredi prilikama u društvu i nađe način kako da zaradi svoj dinar.

Koliko sati dnevno je potrebno uložiti u svoj talenat kako bi se dostigao sadašnji nivo?

Imati talenat je samo početak. Talenat mora da se razvija svakodnevno. Jedno vreme sam gledajući ljude u autobusu zamišljao kako bi mi bilo najlakše da ih nacrtam i kojom tehnikom. Razvijao sam percepciju i tehniku crtanja iz nekog svog nagona radoznalosti. Nesvesno usavršavanje je postalo svesno i, eto, danas provodim najmanje osam sati dnevno radeći ono što volim.

Šta ti pomaže da se usredsrediš na kreativan rad, kada dođe do zasićenja?

Setim se samo koliko sam srećan što mi je uopšte pružena šansa da se oprobam u ovome, tako da lenjosti i zasićenju nema mesta. Naravno, treba uzeti u obzir da se ja poslom 3D umetnika bavim relativno kratko i ako se već sada javi osećaj zasićenja, onda gubite šansu da učite dalje i

da usavršavate sebe. Obavezan sam da sedim u studiju osam sati dnevno i to vreme uvek gledam da što bolje iskoristim.

Koliko je komplikovano paralelno raditi i studirati?

Ljudi u studiju su svesni da još uvek studiram. Jednostavno im najavim svaki ispitni rok, a oni se trude da me u tim periodima ne uključuju u neku ozbiljniju produkciju, jer se dešava da po ceo dan falim na poslu. Mogu reći da je to dosta teško i naporno, ali kada radite ono što volite, nekako vam mozak ni ne kapira da radite. Umor osetim tek kad legnem da spavam. Zato sebi uvek obećavam da ću sutra ranije leći, ali ništa od toga.

Za kraj, da li imaš neki savet za naše studente?

Prvi put se nalazim u situaciji da nekome dajem savet kao osoba koja je uspela ili trenutno uspeva u onome što voli da radi. Budite svoji, prihvatajte savete, ali ne dozvolite da vas oni previše promene. I na prvi znak odrastanja, sačuvajte dete u sebi!

IDEJA?

▮ Razgovor vodila: Olga Glumac

IdeJA je grupa koja je nastala samoinicijativno i sastoji se od četiri člana; asistenta Blaža Rata i tri studenta: Lee Zupančić, Brigite Starešinić i Petre Vidonja. Upoznali su se na Fakultetu za inženjering i prirodne nauke iz Ljubljane – katedra za tekstil, gde su studirali grafičku i interaktivnu komunikaciju.

Kako je sve počelo?

Sve je počelo 2009. godine, kada je Blaž predložio da se studenti prijave za PDP konvenciju najavljenju te godine. Zatražio je da mu pokažemo naše dotadašnje radove kako bi nas posavetovao. Pošto su neki od naših radova prihvaćeni, Blaž, Lea i još nekolicina studenata otišli su za Novi Sad.

Odaziv za PDP je evidentno bio znatan i Blaž je došao na ideju da podstakne studente da stvaraju i van univerzitatskih tema. Iz tog razloga je inicirao sastanke na kojima smo razgovarali o dizajnu. Naš prvi kontakt je bilo nekoliko takmičenja za vizuelne identitete kompanija. Izneli smo nekolicinu naših skica na prethodno vektorizovane logoe, a potom smo intenzivno razmišljali i komentarisali koji logo je dobar, a koji ne i šta bi moglo poboljšati dizajn. Na taj način smo počeli da učimo kako da oformimo sopstveno mišljenje, a u isto vreme i prihvatimo konstruktivnu kritiku i primenimo je na naš dizajn.

Kako je ideJA postala grupa koja je dorasla izazovima? Kako se menjala tokom vremena?

Naš prvi pravi izazov bila je studentska izložba održana na katedri za tekstil našeg univerziteta. Naziv izložbe je bio „Minuskula“ (eng. *minuscule*) i kao što sam naziv govori, tema je bila tipografija. Bili smo kreativni i isekli smo ogromna slova različitih fontova kojima smo ispisali naziv izložbe. Ovo je bio prvi korak ka formiranju grupe koja zajednički stvara.

Nakon toga, grupa je prestala da se sastaje na neko vreme, ali smo se ponovo okupili i započeli novi projekat na proleće 2010. Ovaj projekat je bio dosta složeniji i predstavljao je veći izazov od dosadašnjih.

Sarađivali smo sa neprofitnom organizacijom *Management Group* koja se nalazi na Ekonomskom fakultetu u Ljubljani. Želeli su potpunu grafičku transformaciju njihovog vizuelnog identiteta. Nakon nekoliko radionica održanih sa članovima *Management Group*, na kojima smo svi učestvovali i davali svoje predloge za transformaciju vizuelnog identiteta, došli smo do

„Informativa“ - informisanje mladih ljudi o mogućnostima daljeg obrazovanja, s tim što su ljudi zapravo dolazili na sam univerzitet.

Zašto ste odlučili da radite na projektu „Kričersi“? Koji je bio vaš cilj?

Projekat „Kričersi“ nastao je u nadi da ćemo naš odsek učiniti zanimljivijim. Dizajnirali smo nalepnice

prodane svoj rad. I ne manje važno, stekli smo prijatelje u tom procesu. To uključuje klijente, s kojima smo sarađivali na projektima. Ali uglavnom uključuje nas same, i zato smo dobili priliku da stvorimo odličnu radnu sredinu. Trenutno naša grupa ima oko 10 članova.

Zašto je važna ova vrsta neformalne aktivnosti paralelno sa školskim sistemom?

Na našem fakultetu radili smo na „teoretskom“ dizajnu na određenim predmetima, ali to nikada nije realizovano. Jedini sud o našem dizajnu davali su naši profesori i asistenti. Na određen način to vam daje letimičan uvid u to kako je raditi sa klijentom. Ali kada iskusite rad sa klijentom iz prve ruke, to je potpuno drugačije. Obično radite sa ljudima koji nemaju veze sa dizajniranjem, i ponekad je teško objasniti klijentu zašto njegova ideja ne bi izgledala dobro. Celu iskustvo rada sa različitim klijentima vrlo je dobra praksa ne samo za dizajn, već i za komunikaciju sa ljudima.

» Kada iskusite rad sa klijentom iz prve ruke, to je potpuno drugačije

najboljeg rešenja. Takođe smo napravili i pod-logoe za njihove skupove i projekte, kao i priručnik koji sadrži pravila i smernice za upotrebu novog vizuelnog identiteta.

Možete li nam reći nešto više o projektima vezanim za fakultet?

Februara 2011. započeli smo projekat za naš univerzitet. Dizajnirali smo novine koje su se delile na sajmu obrazovanja pod nazivom „Informativa“, na kojem je ove godine i naš univerzitet imao svoj štand. Novine su bile posebne jer smo izgled njihovih korica menjali na svakih sat vremena, ažurirajući aktuelne događaje sa sajma! Kasnije je sledio projekat „Kričersi“ (eng. *creatures*). Ovo je bio samoinicijativni projekat na kojem smo radili tokom „Dana informacija“, koji je u osnovi imao sličan koncept kao

za zidove učionica gde su se održavali časovi tipografije i fotografije. Nalepnice su bile u obliku bića kojima je glava bila fotoaparata, a telo slovo. Počeli smo da ih postavljamo na „Dan informacija“, tako da budući studenti mogu da vide različite vrste medijskog dizajna u akciji.

Šta ideJA predstavlja za svakog od vas?

IdeJA nas je naučila mnogo toga i donela nam veliku količinu iskustva u vrlo kratkom roku. Naučili smo puno o dizajnu i o tome kako da kreativno razmišljamo. Takođe nam je poraslo samopouzdanje kad je u pitanju produktivnost i kvalitet našeg dizajna. Navikli smo se i na prihvatanje kritike i njeno uspešno primenjivanje. Radom na ovim projektima takođe smo naučili o ekonomiji i poslu, što je dobro, zato što morate da budete u stanju da

» Sajt *99designs.com* iz moje perspektive predstavlja jako dobru platformu na kojoj možete izgraditi ne samo svoj portfolio, već i steći bitno iskustvo u smislu poslovnog odnosa.

Ako izuzmemo individualno i pogledamo uticaj *99design-a* na grafički dizajn generalno, možemo sagledati i negativnu stranu. Razlog tome je što pobjednika (neću reći najbolji dizajn) ne biraju kompetentne osobe, ne postoji adekvatna komisija. Samim tim u dosta slučajeva pobjeđuje kliše, a ne dešava se retko da to nije ni kliše, već neka očajna kreacija. Na drugoj strani, u manjini, ima i profesionalaca i vrlo kvalitetnih radova.

I pored tog zapažanja, *99designs* je odlično mesto za istraživanje svojih mogućnosti, a uz sve to možete i zaraditi što je svakako motiv, bilo glavni ili dodatni. Dakle, bilo da ste student koji svoje slobodno vreme želi da usmeri ka samoistraživanju ili neko ko želi da posveti svoje puno radno vreme grafičkom dizajnu, možete pronaći svoje mesto na *99designs-u*.

Branko Lojaničić
99designs profil:
dr. hannibal lecter

Ako želite da se oprobate kao honorarni dizajner i zaradite preko interneta, *99designs* jeste najpopularniji, ali sigurno ne i jedini sajt za vas. Časopis Forma vam preporučuje još dva sajta koja funkcionišu na sličnom principu, ali uz malo ozbiljniji stav a samim tim i ozbiljniju zaradu.
coroflot.com
crowdspring.com

KREATIVNA ZARADA

Blagoje Bulajić

99 *designs* je sajt na kojem se nalazi veliki broj konkursa u oblasti dizajna. Logo dizajn je po broju otvorenih konkursa najviše zastupljen, ali samim tim na njemu je i najveća konkurencija. Postoje još i konkursi za web dizajn, banere, štampani materijal (što toplo preporučujem) i sve što *Contest holder-u* (držaču konkursa tj. vašem poslodavcu) padne na pamet. Cene se kreću od 100\$ za neke sitnije stvari, pa sve do par hiljada dolara, za ozbiljnije stvari koje zahtevaju više od elementarnog poznavanja dizajna.

KAKO 99DESIGNS FUNKCIONIŠE?

Poslodavac otvori konkurs sa *brief-om* (kratkim uputstvom i svim ostalim što vam je potrebno za uspešan rad) i odredi vreme trajanja konkursa kao i cenu koju kasnije može, a ne mora povećati. Zatim dizajneri apliciraju na njegov konkurs tako što šalju svoje radove koje poslodavac ocenjuje sa 1 do 5 zvezdica ili ih eventualno eliminiše, a za to vreme poslodavac razgovara sa dizajnerima o promenama koje želi da izvrše na dizajnu. Nakon isteka konkursa, poslodavac bira pobjednika koji nakon slanja originalnih fajlova biva isplaćen za svoj rad.

Treba napomenuti da je većina konkursa *Guaranteed* (ima zagarantovanu isplatu), što znači da je poslodavac pri otvaranju konkursa uplatio novac samom sajtu i da mora izabrati pobjednika koji biva isplaćen pod uslovom da je ispunio obaveze iz *brief-a*.)

TRANSAKCIJE

Naravno, ako nešto zaradite bilo bi dobro da to i dobijete, stoga ovde možete naći kratko uputstvo kako da to učinite, a da pritom izgubite što manje novca na transakciji. Ovo može koristiti bilo kome ko ima potrebu da primi / pošalje novac bilo gde. Imate dovoljno banaka koje rade transfere sa SWIFT-om. Bitno je da znate da vam je potreban *swift list* prilikom otvaranja deviznog računa.

Dobro razmislite koju ćete banku izabrati za otvaranje deviznog računa. U nekima ćete naići na prijatne radnike i vrlo dobre uslove za transfere i kartice. Ali vrlo lako možete da naidete na banku koja je krajnje profesionalna, ali će vas na kraju godine „odratiti“ za održavanje računa i kartice.

Postupak je sledeći: Idite u banku koju izaberete. Tražite da otvorite devizni račun. Nakon što gospođa obavi svu papirologiju, zatražite joj

list sa *swift* instrukcijama. Ako vas dotična gospođa pogleda izgubljenim pogledom, objasnite joj da želite da primete uplate iz inostranstva i da vam uplate stižu u evrima (ili valuti koja vama odgovara).

E sada, kako „dovući“ novac ovde. Vrlo pouzdan i rentabilan sistem je preko *Moneybookers.com*. Jedini problem sa ovim servisom je period registracije (koja je besplatna) koji može da potraje. Registrujte se kao novi član i popunite formular sa podacima koje vam je banka dala (*swift list*). *Mooneybookers.com* ima limite za nove korisnike. Ovo se stalno menja, ali vrlo lako možete podići limit na 7000€, što je dovoljan limit za tri meseca. Pošto verifikujete adresu, broj mobilnog i ostale podatke (što preporučujem da uradite putem pisma koje vam oni šalju sa potrebnom šifrom) možete vršiti transakcije. Naime, većina *freelance* sajtova podržava ovaj sistem, ali pored njega nudi mogućnost isplate i preko *PayPal-a* ili *Western Union-a* (prvi ne funkcioniše u Srbiji, dok *Western Union* za svoje usluge naplaćuje papreno, pa je moguće da se većina novca zagubi kroz razne transakcije). *Moneybookers* i vaša banka će vam naplatiti takođe svoje usluge, ali one će biti oko 5\$ što je višestruko manje u poređenju sa drugim servisima.

» Što se tiče mojih iskustava, *99designs* je bio prvi polet na mom profesionalnom putu, te sa sigurnošću mogu izjaviti da mi je to bio najpametniji korak. Imala sam sreću da u svom prvom konkursu pobedim, ali znala sam da to neće uvek biti tako. Zato sam neprestano nadograđivala svoje znanje pomoću drugih sajtova, pratila trendove, forume i učila preko raznih tutorijala. Poslove sam birala po svom ukusu i veoma pažljivo sužavala izbor. Ponekad bih provela po pola dana tražeći ono što mi se najviše dopada i što mi najviše odgovara.

Na kraju sam upoznala nekoliko klijenata za koje i dan danas radim, te zbog toga nemam više potrebu da se borim – već sam se izborila za svoje. Ali ponekad mi se javi želja za konkurencijom i rizikovanjem, pa zato i dalje tražim prilike za poslove preko interneta kad imam malo slobodnog vremena. Naravno, nismo svi isti. Neko preferira ustanovljeno i sigurno, određenu platu svaki mesec i poznato radno okruženje sa poznatim kolegama. Rad na *99designs-u* nikad ne pruža standardne pare, stoga princip „koliko se trudiš, toliko zaradiš“ morate da prihvatite.

Emeše Turu

» Za sajt *99designs.com* sam čuo od par kolega sa smera i ubrzo sam otvorio svoj profil. Već godinu i po dana sam aktivan i prilično zadovoljan. Osim što pruža mogućnost rada sa klijentima iz celog sveta, *99designs* vas jednostavno tera da se sve više bavite dizajnom i stičete sve veće iskustvo.

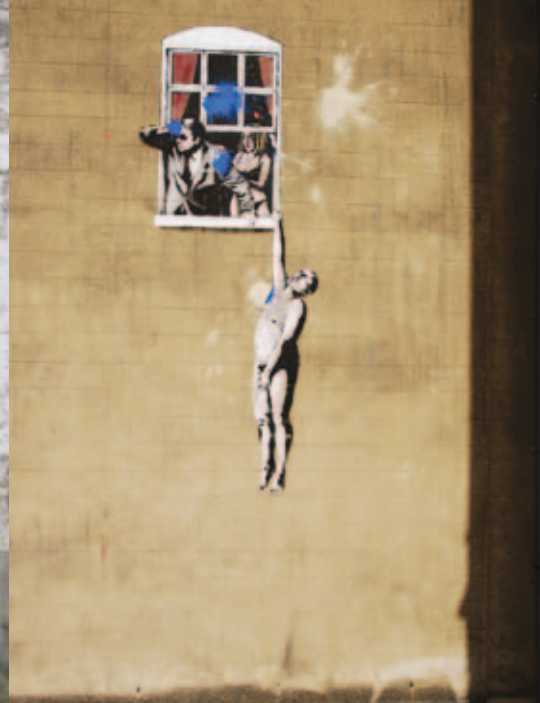
Tokom provedenog vremena na ovom sajtu, može vam se dogoditi da iskusite i neke loše stvari, ali činjenica je da to ne treba da vas sputava u daljem radu. Najbitnije je da pratite zagarantovana takmičenja, jer se u suprotnom može desiti da klijent povuče svoj konkurs i samim tim takmičenje staje (ne bira se pobjednik). Ne treba da vas zbuni ako vam eliminišu rad, čak iako je prethodno dobro ocenjen.

Pored dobrog dizajna, veoma je bitan odnos sa klijentom, da pokažete odgovornost, da šaljete povratne informacije u što kraćem roku, da pratite smernice, budete originalni i da pored želja klijenta date neku svoju sugestiju kako bi krajnji rezultat bio još bolji.

Za onoga ko zna i voli da se bavi dizajnom, osećaj pobjede na završetku konkursa može biti lepši od saznanja da ste dobili novčanu nagradu.

Boris Rabasović
99designs profil:
black eight

www.banksy.co.uk

BANKSY

UMETNOST VANDALIZMA

Radomir Mitrić

Tekst o umetniku trebalo bi započeti njegovim imenom i prezimenom, datumom rođenja i drugim biografskim podacima, zar ne? Međutim ovde se mora napraviti izuzetak iz prostog razloga što niko ne može sa sigurnošću da tvrdi da zna identitet uličnog umetnika pod pseudonimom Banksy.

Ono što je poznato jeste da je rad započeo u Bristolu, početkom osamdesetih, kao deo tamošnje *underground* umetničke scene. Dok je u početku grafite pravio slobodnom rukom, Banksy je ubrzo prešao na, sada opšte popularnu, *stencil* tehniku. Prelazak na ovu tehniku Banksy objašnjava time što mu je trebalo previše vremena da završi grafite koje je radio na klasičan način – bio bi stalno prekidano, često i od strane policije. Legenda kaže da je na ideju da radi *stencil* došao upravo videvši jedan grafit dok se krio ispod kamiona, bežeći od organa reda. Iako su mu najpoznatija dela rađena tom tehnikom, Banksy koristi sve što mu dođe pod ruku. U njegove radove spadaju i instalacije, skulpture, ilustracije, fotomontaže kao i razni štampani materijali. „Koristim šta god je potrebno.

» „Koristim šta god je potrebno. Ponekad je dovoljno nacrtati brkove na licu neke devojke sa bilborda, a nekad se danima znojim nad komplikovanim crtežom. Važno je biti efikasan”

Ponekad je dovoljno nacrtati brkove na licu neke devojke sa bilborda, a nekad se danima znojim nad komplikovanim crtežom. Važno je biti efikasan”, kaže on.

Ono što Banksyjeve radove čini posebnim u odnosu na dela mnoštva drugih uličnih umetnika jeste upravo jedinstven način na koji oni komuniciraju sa posmatračem, pa i sa samom podlogom na kojoj se nalaze. Odlikuje ih snažan socijalni angažman, satira, originalan, i često crn, humor. U velikom broju slučajeva motivi koji se rađaju pod Banksyjevim sprejom su pacovi, vojnici, policija, popularne ličnosti i pojave, ali verovatno najčešći motiv su deca. Ona su često prikazana sputana od strane nekog autoriteta, vlasti, društva. Banksijev slobodni duh se nesumnjivo poistovećuje sa njima.

Činjenica da i pored brojnih pokušaja niko nije uspeo da otkrije njegov identitet, njegova borba za prava „onih drugih” i rešenost da, i pored velike slave, svoja dela nikome ne prodaje, od Banksija je napravila *underground* heroja. Zbog toga što je ulična umetnost nekonvencionalna i veoma mlada, Banksy je često osporavan, nazivan vandalom od strane vlasti, kvazi umetnikom od strane školovanih umetnika. On ima kratak komentar na to: „Ranije sam svima koje sam upoznao govorio da sam umetnik... to više ne radim.” Uveren sam da će se za par decenija na njega gledati kao što se danas gleda na Vorhola. Banksiju svakako nije mnogo stalo do davanja autograma, njegov cilj je samo da prenese svoju poruku i pritom se zabavi, da ulepšava svet šarajući po njegovim zidovima.

BALKAN SIMPOZIJUM ILUSTRACIJE 2013

Simpozijum ilustracije je četvorodnevno okupljanje najtalentovanijih ilustratora, *concept artist*-a i strip crtača sa regiona Balkana na jednom mestu, gde se pokrivaju teme/predavanja/demonstracije vezane za zabavnu industriju. Svaki predavač publici predstavlja određenu tematiku, uz to pravi demonstraciju uživo, a u međuvremenu objašnjava svoj misleni proces, pristup, tehnike i takođe odgovara na pitanja učesnika.

Svi posetioci imaju priliku da gledaju i slušaju demonstracije vezane na tradicionalnu i digitalnu umetnost. Prvi Simpozijum se održao maja 2011. godine, sledeći je planiran za mart 2013. godine u SKC Beograd. Ako tražite kreativnost, kvalitet i inspiraciju, dođite u martu u SKC. Bićete oduševljeni!

Za više informacija oko spiska predavača, cene ulaznica i ostalih detalja, pišite na sledeću *e-mail* adresu:

simpozijum2013@gmail.com.

▮ Darjan Jurinčić

KAKO ZAMIŠLJATE SVOJU BUDUĆNOST?

▮ Ivana Tomić

Svakom od nas se desilo da se bar jednom u životu zapita gde će biti za 10, 20 i više godina. Čime će se baviti, s kim i gde će živeti, kakav će život voditi... Neretko se u tim pitanjima nametne i vizija budućnosti, koja po pravilu predstavlja ispunjenje nekih snova i ambicija. Ove godine studentima našeg departmana pruža se prilika da svoje radove iz oblasti dizajna na temu "Moja budućnost" izlože u niz zemalja Evrope i pritom osvoje i prigodne nagrade.

Naime, u okviru programa obrazovno, naučno-tehničke saradnje sa Moskovskim koledžom za izdavaštvo i grafiku, Ivan Fjodorov, Departman za Grafičko inženjerstvo i dizajn je od ove godine uključen u projekat pod nazivom „Putujuće izložbe“. Projekat doprinosi saradnji u oblasti

grafičkog dizajna, jačanju konstruktivnih kontakata i međusobnoj razmeni iskustava između obrazovnih institucija grafičke struke širom Evrope. Ove godine najavljeno je da će u projektu, pored našeg departmana, učestvovati i više škole i fakulteti iz Finske, Belgije, Ukrajine, Rusije i Švajcarske.

Svaka od obrazovnih institucija bira 10 radova svojih studenata koji se prezentuju na otvaranju izložbe u Moskvi, februara 2013. godine. Na otvaranju se, od strane žirija Moskovskog koledža za izdavaštvo i grafiku, biraju i nagrađuju 3 najbolja rada. Svi radovi se nakon toga izlažu u nekoj od zemalja učesnica, gde lokalni žiri nagrađuje najbolje radove. Izložba se zatim seli u sledeću zemlju, pa otuda i naziv projekta „Putujuće izložbe“.

Kako bi podržali ovaj projekat, pozivamo sve naše studente da svoje grafičke i likovne radove na temu "Moja budućnost" šalju na adresu izlozbe@ymail.com. Radovi se mogu realizovati kroz sledeća sredstva i tehnike: oblikovanje i oprema knjige, štafelajno slikarstvo, kompjuterska grafika, tipografsko pismo, politički plakat, ekonomsko propagandni plakat/oglas, video reklama, oglas u novinama, oglas u časopisu, razglednica, logo/zaštitni znak, etiketa, oglas u saobraćaju, displej korisničkog interfejsa, foto grafika i dizajn pakovanja. Rok za slanje radova je 20.12.2012. Nakon ovog roka, sve prispele radove oceniće stručni žiri, a deset najboljih biće nominovani za izlaganje na međunarodnoj putujućoj izložbi. Datumi održavanja izložbi u zemljama učesnicama projekta biće definisani naknadno. Odgovorna lica za organizaciju dela programa izložbe na našem departmanu su: Asst. MSc Ivana Tomić i Doc. Mr Uroš Nedeljković. Dodatne informacije o projektu mogu se pronaći u obaveštenjima na sajtu departmana, a za sva pitanja i nedoumice možete se obratiti i odgovornim licima direktno ili putem *e-mail* adrese: izlozbe@ymail.com. Budite kreativni i ne plašite se da svoje ambicije i snove podelite sa drugima.

Očekujemo vaše radove!

MIRKO ILIĆ PESNICOM U LICE

▮ Lena Đunisijević

Ovog meseca časopis *Print* s ponosom objavljuje monografiju Mirka Ilića pod nazivom Mirko Ilić: *Pesnicom u lice* (Mirko Ilić: *Fist to Face*), vizuelnu biografiju ovog dizajnera, koji je pre rata bio jedan od najprovokativnijih i najcenjenijih jugoslovenskih dizajnera i strip crtača. Po izbijanju rata seli se u Njujork, gde postaje važno ime na dizajnerskoj mapi SAD-a. Promocija knjige biće održana u Njujorku.

